

Orosz szimbolista költők

Baka István fordításában

INNOKENTYIJ ANNYENSZKIJ VERSEI

KÖLTÉSZET
LEVELEK
IDEÁL
MÁJUS
SZEPTEMBER
NOVEMBER
AZ ÉLET LOKÁLJA
A VISSZATÉRÉS BÚJA
BÁNAT
SZÜRKÜLETI TRILÓGIA
ŐSZI TRILÓGIA
LIDÉRCNYOMÁS TRILÓGIA
A GYÁSZ TRILÓGIÁJA
FÉNYLŐ GLÓRIA
VASÚTI TRILÓGIA
ÉJI STANZÁK
TAVASZI ROMÁNC
FJODOR SZOLOGUB VERSEI
HOL REJTŐZÖL
TIED VAGYOK, HALÁL
BOLDOGOK, KIKNEK SZOMJÁT OLTJA...
KUPACBA GYÚLT SZEMÉTEN
ZARÁNDOK
CSALÓDVA E SILÁNY VILÁGBAN
A NÁDAS RENGVE-RING
SZÜRKE ÖRDÖGORSÓ
MAGAM CSAPTAM BE MAGAMAT
FÖLDHÖZ SZORÍTOTTAM FÜLEM
JELISZAVÉTA, JELISZAVÉTA
HA ZORD NAP MÚLTÁN ÉJE LES
MOST ÚJ CSODÁK NAPJAI JÖNNEK
HIMNUSZOK A HAZÁHOZ
MORZSÁNYI ÖRÖMEK
MÉLY ÁLOM IGÁZOTT
MAGASAN TRÓNOL A HOLD FENN
FOGOLY VADAK
AZ ŐSZ KIRÁLY KUTYÁJA
A NÜRNBERGI HÓHÉR
AMIKOR KUTYA VOLTAM
TRIOLETTEK
ANNA AHMATOVÁNAK
ASZTEROIDA
PIROS PIPACS SÁRGA SZÁRON
A HANGULATOK JÓSKÖDÉBEN
MIHAIL KUZMIN VERSEI
MIÉRT RÓZSÁLL A HOLD AZ ÉGRE SZÁLLVA
EPILOGUS
Ó, ELHAGYATVA LENNI - MILYEN ÉDEN!
MASZKABÁL
ELSZÁLL E CSÜGGETEG-KÖDÖS NAP
Ó, RÉGMÚLT NAPOK SIRATÓI
PLANÉTÁDON NAP HÁG A MAGOSBA
MINT ALTATÓDAL
HA AZT MONDJÁK NÉKEM
HA ÓKORI HADVEZÉR LEHETNÉK
FAGGATTAM A VILÁG BÖLCSEIT
HOGY SZERETEM ÉN, ÖRÖK ISTENEK
ÉDES MEGHALNI
VIZONTLÁTTAM A VÁROST, HOL SZÜLETTEM
JAJ, ELHAGYOM MOST...
Ó, SZÍV, NE SÍRJ SZÜNETLENÜL
GYÚRTAM GYAKORLOTT...
CSORDULTIG A TIÉD
OSTOBA SZÍV, CSAK VERNE, CSAK VERNE
ÉJSZAKAI BESZÉLGETÉSEK

VJACESZLAV IVANOV VERSEI

GLI SPRITI DEL VISO
A ROSSZ KERESZTJE
A VÖLGY-TEMPLOM
ŐSZ
SZEPTEMBER
TÉLI SZONETTEK
MEGHALT BLOK
ANYANYELV
DECEMBER
ALEKSZANDR BLOK VERSEI
KOMÉDIÁSOK
ELMENTÉL
HULLJ LE, VÉDD MEG, SZÍNEVESZTETT
FÜGGÖNYÖM
A VÁROS EGYHANGÚ ZAJÁBAN
MIDŐN, A NAGYVILÁGBA LÉPVE
Ó, MILY CSODÁS TEKINTETEMNEK
BÉKÉBEN NYUGSZIK TEODÓRIK
SPOLETÓI LÁNY
PERUGGIA
FIRENZE
MADONNA DA SETTIGNANO
FIESOLE
LESÜTVE SZEMEID SZERÉNYEN
A MŰVÉSZET NEHÉZ TEHER
A LÉTÜNK GYŰRÜJE OLYAN SZŰK
EZ MIND OLY RÉG VOLT, OLY RÉG
KRISTÁLYOS-KÖDÖS HOMÁLYBAN
HASONMÁS
VÉGEZTEM A BÉKÉS ÖRÖMÖKKEL
ŐSZ ALKONY SZÁLLT A SÁPADÓ...
ÉTTEREMBEN
DÉMON
AZ EMBEREK KÖZT JÁRNI MILY NEHÉZ
VALAHA DÖLYFÖS, BÜSZKE VOLTAM
S IFJONTI LÁNGJAID MEGINT
BÚS, ŐSZI ESTE VOLT
A MÚZSÁHOZ
SZERETNÉK ÉLNI ESZTELEN
HAMLET VAGYOK
EMLÉKSZEL? ZÖLDEN, ELNYUGODVA...
HÁT MOST MI LEGYEN?
CARMEN
SÖTÉT IDŐKBEN SZÜLT FIÚKNAK
ANDREJ BELIJ VERSEI
KÜLVÁROS
KÉTSÉGBEESÉS
A SZÁMŰZÖTT
TROJKA
A SZABADBAN
HULIGÁNDAL
ÉLET
BACCHANÁLIA
ANYÁMNAK
ESTEFELÉ
ÁLLOMÁS
FALU
HAZÁM
MASZKABÁL
UTÓSZÓ
A KÖTET KÖLTŐI

INNOKENTYIJ ANNYENSZKIJ VERSEI

KÖLTÉSZET

Sinai tüzes csúcsára érve,
Hol fényének homálya ül,
Reménytelen, vad szenvedéllyel
Imádd Őt ismeretlenül.

De fuss a kék tömjén ködétől,
A dicsőség koszoruját
Megvetve... Fuss a temploméjből,
Ne halld meg papjai szavát!

A messzeségbe - óceánba
Merülve - áhitozz csodát,
Keresd a sívó pusztaságban
Saruja megszentelt nyomát.

LEVELEK

A menny fehérén bágyatag
Aranylik már az égi lámpa,
És felkavart levél-hadak
Cikcakkja száll az őszi tájra.

Keringenek a levelek,
A föld porába egy se hullna...
Ó, hát megint elérkezett
A rettegésünk perce újra?

Vagy a csalóka lét felett
Nem a Teremtő szava zengett,
S nincs véged és nincs kezdeted
Tenéked, *én*, hiába esded.

IDEÁL

Gázlángok tompa lobbanása
Halotti-halvány fők felett,
S unalmad lázas lázadása:
Elhagyni asztalt, székedet.

S zöld arcuak közt ülve, titkon,
Leplezve lelked undorát,
Csak fejtéd-oldod a papíron
A lét meggyűlölt rébuszát.

MÁJUS

Virágzó-halovány a menny,
De hervad a májusi nappal,
S csak a homályos üvegen
Égnek tüzek az alkonyatban.

Árnyak közül elénkbe tűnt,
Egy percre bár, aranyba mártva,
Az, ami voltunk... vagy leszünk:
Az örök változás világa?

S nem fordíthatod el szemed
Aranya vibráló porától,
Ez tán a skála-estelek
Legbúsabb hangja a világról,

Amely, bearanyozva még,
Elpusztul mindjárt, meg sem értve,
Hogy az öröm, mi benne ég,
Csupán a május cselvetése,

Hogy visszahozhatatlan és
Fakult, ami bearanyozta...
Hogy csak az alkony lop kevés
Pírt még a rózsás ablakokra.

SZEPTEMBER

Arannyal futtatott, de satnyuló liget
A lassú kór, a láz még csábos bíborával,

S a késő nap heve megkurtult sugarával
Érlelni gyöngé már a dús gyümölcsöket.

S megsárgult szőnyegek, s goromba nyomaink,
S hazug szavai egy utolsó párbeszédnek,
S parkokban mélyenincs tavak homálya ring
Az érett szenvedést rég elfogadni készek.

De vesztéségekben is szépségeket talált
A szív és szédülést a rossz varázslatokban,
S ki megkóstolta már a lóbuszt, izgatottan
Beszívja most az ősz bódító illatát.

NOVEMBER

A bíbor tűz mily gyöngé, bágyadt,
A sárga reggel mily halott!
Tegnapról mára már az ágak
Hálózata sem változott...

Egy vígaszom maradt: a képen
Fehér s ezüst vonásokat
Láthatok ott is, hol setéten
A tusba mártott toll szaladt...

Köd foglya lett a nap korongja...
Ó, bár a tájon szán suhanna,
Gomolygó hófelhők alatt! -

Rézfüttyű szélről részegülve,
Szelnénk a parttalan havat,
Megdermedt hajjain repülve...

AZ ÉLET LOKÁLJA

Márványló Psyché alatt a
Fikuszok ugyanazok,
Ugyanaz a szolgálhorda,
Kába párák és zajok...

Rossz borok, lerágott bordák,
Hamvadó szivarhalom,
Arcokon harag, gonoszság,
A szivekben unalom...

Késő, hóbefűtta éj ez,
Mégis itt maradsz te is;
Álmaid lidérce kérdez:
„Alkohol kell vagy hasis?”

Ám a tornácon se jó vár:
Felhúzott gallérral ő
Számlád írja, gyertyacsonknál,
A koporsókészítő.

A VISSZATÉRÉS BÚJA

A dóm színes ablakait már
Nem aranyozza az azúr,
A korál vihara is elszállt
A sötét boltozat alól.

Az északi kapun beléphet
A néma árnyak sora most,
De sápadt angyala az Éjnek
Kathizmát még nem olvasott...

Poros búcsúsugárban égve,
Imával meg nem váltott vétke
Nyomasztja a leélt Napot,

Mint Botticelli angyalálma,
Aranyló fürtöt hullatott
Elnémult hangszerre nyakára.

BÁNAT

Rózsás-fehér oválisokban,
A pirkadat köve alatt,
Kötött egy furcsa kéz csokorba
Acélos-kék virágokat.

S a mérget csillogásba zárva,
Legyekre lesnek szirmaik,
Tarkán, szemérmetlen kitárva
A lét pucér határait.

De amikor heteken át csak
Emésztene a lázaid,
Megérted az egyformaságnak
Titkát: a bódító hasist,

Megérted, centifóliákra
Színek varázsa hogy tolul...
S rombuszokat rajzolsz, a Bánat
Lépcsőit, akaratlanul.

SZÜRKÜLETI TRILÓGIA

Orgonalila homály

Az utcánkat hó borítja vastagon,
Orgonalila homály fut a havon.

Röptiben bepillantott az ablakon,
S rádöbbsentem, hogy szeretem őt nagyon.

Kérleltem az orgonalila homályt:
„Térj be hozzám, itt a kuckóm vár reád.

Nem a régi búmat kell oszlatni szét,
Oszd meg vélem, kedvesem, a magadét!”

Már csak messziről hallottam, mit felelt:
„Ha szeretsz, a nyomom úgyis megveled.

Hol jég kéklik vékonyan örvény felett,
Elidőzöm ott, ha végzem röptömet.

De a tűzhelyednél meg ne lássanak...
Az enyém csak az, ki bátor és szabad.”

A mulandóság bánata

Már elmerült a nap. A balkonra tekint
A sárga hold ködös, még árnyatlan korongja,
S hiába fénylenek kitárt ablakaink,
A sápadt bú a vak falakat már bevonta.

Mindjárt leszáll az éj. A mennyeken ború...
A szívem fáj ezért a végső esti percért:

Mert benne él, mi volt - a vágyódás, a bú,
És benne már, mi jő - a csüggedő felejtés.

Itt álom lett az est: félénk, de röpké is,
Ám szívednek, ahol se húr, se könny, se illat,
S hol széthullt s összefolyt a felhők ezre is,
Már sokkal kedvesebb, mint alkony rózsapírja.

1904 nyara Jalta

Behozták a gyertyát

Nem rémlik-e néha neked,
Hogy az est puha szürkületében,
Közel van egy oly közeged,
Hol más ez a lét is egészen.

Hol ölelkezik árnnyal az árny,
Az a perc csodatéte az égnek,
S egymásba hatol sugarán
A szemünknek a lényem, a lényed.

Nem ijesztjük el ezt a csodát,
Moccanva se, szólva se, félve,
Mint távoli táj moraját
Figyelő, ki fülelget az éjbe.

De ha gyertya lobog, e világ
Elenyészik, a semmibe szállva,
Csak a szem sietős sugarán
Iramodnak az árnyak a lángba.

1904

ŐSZI TRILÓGIA

Ősz, barátném, itt vagy

Ősz, barátném, itt vagy újra vélem,
De az ágak hálóján soha
Sápadtabbnak nem látszott a kék menny,
S holtabbnak se alkonyod hava.

Nem láttam még avart, szomorúbbat,
S feketébbet, mint a vizeid,
S hogy fakó-agg egeden vonulnak,
Csüggesztőbbnek rőt fellegeid.

Bénán, mindent végignézve, állok...
Ó, a lég is furcsa ízű, új...
De tudod... meglátni mégis fájóbb
A szavakat titoktalanul...

Augusztus

Még fények égnek a lombárnyas út felett,
De ágak rése közt némán dereng a kékség:
A játékos is így mosolyog és remeg,
S már lesni sem meri a kocka pördülését.

Függöny mögött a nap. A ködlő föld színén
Lassan vonulnak el a hűlő vágyak, álmok...
A fülledt dáridó s a tegnapszülte fény
Elmúlt-kihuny, s csupán az őszirózsa lángol...

Vagy gyászmenet halad fehéren, lombon át?
S megfakult koronák ívén tüzek lobognak
Remegve s kérdezik: „S te? mily sors vár reád?”
A temetőharang réznyelvén szólogatnak.

A játék végetért? elűszott a menet?
De megvilágosul a szívben mind, mit érzett:
Ó, hogy megértetek én becéző meleget
S virágoskerteket, hol úr már az enyészet...

Ez Vallen-Koskiban esett meg

Ez Vallen-Koskiban esett meg,
Eső zuborgott szüntelen,
S a meredélyről deszkák estek,
Hulltak alá töméntelen.

Mi a dermesztő éj után csak
Vacogva ültünk, könnyesen,
S a vízbe rongybabát dobáltak,
Hogy jó mulatságunk legyen.

Úszott az ázó bábu ringva
A habzó vízesés felé,
Soká keringett-pörgött, mintha
Magát még visszaküzdené.

De tajték mindhiába nyalta
Élettelen, sovány kezét, -
Végzete megváltozhatatlan:
Új kínok ezre várja még.

Nézd, a morajló patakáron
Szófogadóan eluszott;
Mutatványáért jogos áron
A finn félrubelest kapott.

S a baba kirepült a kőre,
És a folyó tovább loholt...
Ez a komédia a szürke
Reggelen oly szomorú volt.

Maga a menny olyanná válhat,
S a tünde, játszó sugarak,
Hogy szívednek a bábu-bánat
A szívedénél súlyosabb.

Átérszel mindent, mint fa lombja,
S hogy él a szürke szikla is,
Barátod ő, s barátod hangja,
Mint gyerekhegedű, hamis.

S megérti szíved is, hogy véle
Csak rettegése született,
S magányosan, patak vizében
Sodródó bábuként lebeg...

LIDÉRCNYOMÁS TRILÓGIA

Lidérces álmok

„Vár? Izgatottan? Jóra nem vezet.
Indulna ajtót nyitni? Nem lehet!
Értse meg: önhöz egy bolond kopog be,
Ki tudja, éjjel hol s kivel hevert le,
Lerongyolódott, szórja szitkait,
Markába szűrös kavicsot szorít;
Majd zsebből kikapott másik kezével
Meghajigálja elszáradt levéllel,
S csókolni vágyik önt, és könnyei
Foltjával fűrtjeit beszennyezi,
Ha arcát sebtiben még visszarántja,
Borulva szégyenének bíborába.

.....
Hallgasson rám!... Ijesztgettem csak: *Az*
Oly messze már, halott... Nem volt igaz
Se suttogása, sem kopogtatása -
Ez csak 'a vér szava', a kín marása...
Mit tűrök én is, tűrök egyre önnel...
Vagy foglyul ejtett viharunk üvölt fel?
De mégsem! Ön nyugodt... Csak sápadóbb,
S megrándul ajka... Ostoba vagyok...
Itt másra várnak megbeszélte találkákat...
Mindent megérték: félelmét, a vágyát,
Tekintetében titkos fényeket.”
Kopognak? Jönnek? Fölemelkedett,
Látom - a lámpa lángját lecsavarta,
Haját kibontja... Rózsás lett az arca...
Kígyózva hullnak fűrtjei... Közel
Hozzám... Egy tűzben égek véle el...
Karját körém kulcsolja s von magával,
S csiklandoz és becéz selyemhajával...
Ez hát a büszke férfiész, a hív,
Nem állja ki, ha megrezzent a szív,
Elvész a nedvdús, rózsaszínű hőben!

.....
És hirtelen más lény lett énbelőlem...
Ágy... Gyertyafény. Az utca bús kövén
Eső locsog... Csak álmod láttam én.

Kijevi barlangok

Zölden a gyertya lecsöppen,
Bágyadtan árad a tömjén,
Valami vállig a földbe
Süllyed a mély üreg éjén.

Valaki hangja a csendből
Csendit imát a sötétben,
S valaki őket „keresztről”
Enyhíti sárga vizével.

„Gyorsan-e?” - Csak ne siessél...
Zúg a harang a füledben,
Ám a sötét folyosóéj
Egyre adós felelettel.

Nem akarom, soha már!
Semmi, se út, se barát?
Sóhajtól elhal a láng?
Kússz csak a csendbe tovább!

Az meg ez

Csak a jég sír olvadozva,
Ám az éj, akár a kő.
És a tested végigfutja
Láza, lángként terjedő.

De locsognak, oldva-lopva,
Jégkockák a fejedben,
Nem számolgatják, hogy ott csak
Két párnád tart melegen.

S hogy tábortűz füstködébe
Fekhetsz majd elevenen,
Ha taszít a lámpa fénye
Síkossá baltaéleken.

De örömmel tölt az éjben
Szíved álma és vigasz,
Mindent megbocsát... csak éppen
Ez legyen ma *Ez*, ne *Az*.

A GYÁSZ TRILÓGIÁJA

Gyászszertartás előtt (szonett)

Két napja suttogás: a ház
Vendége kőmerev,
S szúrós krizantém-hervadás
Fojtó füst lengedez.

Békét kívánok néki hát,
S magunknak idefenn,
Vagy búzló börtönajtáját
Bezárták teljesen?

„Ő holt! De lánya, özvegye...”
Szavak, szavak, szavak.
Fehér tükrökben Rettenet

Dalolja énekét,
És Félelmünk hajlongva a
Gyertyákat osztja szét.

Ballada

Kora reggel, köd tejében ázva,
Felrakták a terhet, útra készen...
A kétfogatú előtt a lámpa
Csak hunyorgott, füstöt ontva kéken.

Mögöttünk a kihalt nyaraló van...
Sárga, nyirkos... Értelmetlen vásznak
Függnek balkonjáról... ám mohóan
Mind letépték már a dáliaikat.

„Áldja Isten!...” Meglódult a ló már,
Gyászi maskarába maszkirozva...
Sárga eb a rozzant nyaralónál
Farkával fenyőt püfölt csaholva.

De hamarosan homokba huppant,
Mint halottas ágyon, elterülve...
S rettegve levettük kalapunkat,
Nem is mertük visszarakni többet.

...Átkozott légy! Aki egykedvűen áraszt
Violát s fenolt is, szörnyű Dáma!
Ha akarnám - elfogadhatnálak...
„Hát akard s próbáld meg!” - súg a Dáma.

Ajánlás

Néktek küldöm, katonazenészek,
Kik e verset elfűjtátok egykor,
S versszakot be nem tartó zenétek
Sokkal búsabb, sokkal csendesebb volt...

1909. május 31.

FÉNYLŐ GLÓRIA

(szonett)

Az alkonyat pernyéje gyertyaszálak
Kialvó lángját fojtogatta még,
De a kanyargó füstök égre szálltak,
Színek fakultak, sápadozva rég.

S oly sóvár-esztelenné lett az álmom
Imák és könnyek fojtó tengerén,
Hogy fénylő glória ragyog hajában
S fekete fátyla áttetsző kódén.

És válaszul fülönfüggőinek
Hús ametisztjén rezdültek tüzek,
A tömjén kéken illatozó álma

Szétfoszlott ekkor, árnya sem maradt...
Ezért imádom úgy a fátylakat,
S oly kedves égi glóriák sugára?

VASÚTI TRILÓGIA

A pályaudvar bűje

Ó, hétköznapi-öröklét
Unalmának fullánkja...
Porülte déli hőség,
Vasúti tarka lárma.

Félholt legyek kioszkfal
Deszkájához tapadva,
Süket, vak és konok raj,
Friss mészben megragadva.

Zöld zászló leng fakultan,
Gőz pöffen sóféhéren,
Visszhangtalan sikoltva
Síp szól a messzeségben.

S elválás emblémája
A csalfa randevúknál -
Az óránál megállva
Félkaru kalauz vár...

Van undokabb e pontnál,
Mely nem moccan semerre,
E szendergő lapoknál
A rezegő delekben?...

Bármi lehet, csak ez nem...
Mássz oda - ez a dolgod;
Mindegy - legalább ez nem,
Mocskos vagy bár és forró!

Meghalni arctalan, vak
Örvényben elmerülve,
Mint dívány - kábulatnak
Csinvatján elterülve!...

A vagonban

Elég a tett, elég a szó,
Mosoly se kell, csak néma béke.
Alacsonyan kering a hó,
Csüggedt a mennyek szürkésége.

Vad harcban, mit nem értenek,
Rekettyék bolydulnak setéten.
„Majd holnap - mondom én neked -,
Ma kvitt vagyok veled s te vélem.”

Nem kérlelek, nem álmodom,
Bár bűneim egekbe nőttek,
Nem vágyom másra - bámulom
Az elfutó, fehér mezőket.

S te szépségben ragyogva csak
Bizonygasd, megbocsátanál már,
Ragyogj, akár az alkonyat
Pírjába dermedő, sivár táj.

Téli vonat

Megperzselte a ködön át
Szeme a hómező-setétet,
S égő szökőkút-aranyát
Pöfögte füst-leheletének.

Tudom - dühödt sárkány liheg,
A hó, mint bolyhos prém, bevonja,
Álmukból fölveri robogva
A babonás vidékeket.

S utána, megfáradt rabok,
Sírok hideg gödrébe szánva,
Futnak koporsó-vagonok
Fülsértő láncsikordulással.

Amíg pislákoló, törött
Lámpást a jobb kezébe fogva,
Rossz álmok, gondjaink között
Az Éjfél lép a vagonokba.

Mint szerzetes kísértete,
S minél tompábban kong a lépte,
Álmunk annál lidércesebb,
S légszomjtól fuldoklóbb a lélek.

És több a szó, mely szó se tán,
A szuszogások taszítóbbak,
S fejek a párnák bíborán
Most még vadabbul hánykolódnak.

Mint zsebmetsző, leselkedik,
Míg élünk, még lopakodik csak,
Forralja némán mérgeit,
Csitítja vétkes vágyainkat.

S tengely zörög, kerék kopog,
És céltalan, kopár a távol...
S ki virraszt, megundorodott
A félig-létek káoszától.

De olvad éjünk... Roskátag,
Őt hívtuk ősz Alkonyatának,
Elhagyja már a Virradat
Az Árnyat, a halottas ágyat.

Szemébe néz a szenvedés,
Ki éjjel kínjait feledte,
S vonatról a csörömpölés
Az éj jegét megint leverte.

Gőzfelhők, sárguló falak,
Tűzpirosat kerítenek be,
És fájó foggal újra csak
Harapni kell hideg kövekbe.

ÉJI STANZÁK

Nem villószik már az esti kertben
Napsugár az árnyas lomb között.
Benned minden édes-érthetetlen,
De szavadra emlékszem: „Jövök”.

Füst-sötét, de levegősebb-lágyabb,
Zsengébb vagy, mint serkenő levél.
Nem tudom, ki, de nagyon kívánhat,
Álom vagy, de nem tudom, kié.

Nem követnek pusztai lakodnak
Küszöbéig gyémántos tüzek,
De a violák úgy illatoznak!
S szőnyeget eléd terítenek.

Ez az éj is régi álmképem,
De nem én epedtem-vágytam itt:
Nyírfán csüggő lámpa üvegében
Gyertya lángolt, ontva könnyeit.

TAVASZI ROMÁNC

Nem győzött még folyónk talán,
De kék jegét már felszakítja,
Nem olvad még az ég se, ám
Hó-serlegét a nap kiitta.

Ajtód nyitod, s a szíveden
Elsuhanó szoknyák zizegnek...
Még nem szeretsz, de higgy nekem,
Már lehetetlen nem szeretned.

FJODOR SZOLOGUB VERSEI

HOL REJTŐZÖL

Hol rejtőzöl, ki se mondható
Szépség, létünk titka te?
Hova tűnt el illatárasztó,
Tiszta fényként szerteáradó
Póreséged öröme?

Bárha megjelenél álmaim
Árnya fátylán énnekem,
Bárha könnyedén lebegve, mint
Látomás, magányom percein
Átsuhannál csendesen!

1887. január 5.

TIED VAGYOK, HALÁL

Tied vagyok, halál! Csak téged
Kereslek, - s gyűlölöm a létnek
Sekélyes, földi bájait.
Megvetem az emberi vágyak
Vásárát, ünnepet, csatákat,
A sürgés, láрма csak taszít.

Én igazságtalan nővéred,
A hazug, semmit-érő élet
Hatalmát régen elvetem.
Én, aki szépséged megértve,
Beléptem titkos bűvkörébe,
Lába elé nem eshetem.

Nem gondolok vad dárídókra,
Szemem vakítja már a pompa,
Lecsuknám álmos héjait,
Mióta ráhullottak végre,
Áttetszőbben, mint kristály fénye,
Hideg, jégtiszta könnyeid.

1894. június 12.

BOLDOGOK, KIKNEK SZOMJÁT OLTJA...

Boldogok, kiknek szomját oltja
Források józan itala,
Akik a mámorító borra,
Vígságra nem vágytak soha.
De aki megismerte már a
Pezsgő, fanyar örömöket,
Kit gyöngé habjuk csókja bágyaszt,
Kívánja édességüket.

Boldogok mind a természetben
Szunnyadó élettelenek, -
Boldog a kő, víz s a felettem
Márványló, égi fellegek.
De aljas szomjak töltenek meg,
Hol tudatod tüze vakít,
Szárnyukszegett vágyak gyötörnek
S teljesületlen álmaid.

1894. július 13.

KUPACBA GYŰLT SZEMÉTEN

Kupacba gyűlt szeméten,
Poros palánk tövében,
Sikátor-rejteken,
Csak május végén nyílván,
Szépséggel nem vakítva,
Bús orbáncfű terem.

Értelmetlen ödöngve,
Kóroktól meggyötörve,
A sovány talajon,
Virult hamu-homályban,
Örömtelen magányban
Komor talentumom.

1895. május 26.

ZARÁNDOK

Ígéretét követve megy,
Rongyos, poros zarándokgönce,
Mezitláb, lázas - lépeget:
Egy hátra, két lépés előre.
S egyenletesen váltakozva,
Tűnik fel új s új messzeség,
Kifogyhatatlan, mint a bűja, -
És Jeruzsálem messze még...

A vágy örök lázában égve,
Így halad az emberi nép,
Elérhetetlen messzeségbe,
Rejtélyes végzete felé.
S elébe sorsa egyre-egyre
Új s újabb gátakat emel,
S a zarándoktól messze-messze
Szentséges Jeruzsáleme.

1896. 7-12.

CSALÓDVA E SILÁNY VILÁGBAN

Csalódva e silány világban,
Hol nő sírt, gyermek gügyögött,
Az égbe, álom-örömök
Honába, felhőn túlra szálltam,
És röptöm gőgös magasából
A földet átformáltam én,
S vakítón csillogott felém,
Mint aranyszállal átszótt bársony.
Aztán, hogy álmom megszakadt,
S megújult létem durvasága,
Megkínzott-kínzó hazámba
Elhoztam égi titkomat.

1896. augusztus 11. Volga

A NÁDAS RENGVE-RING

A nádas rengve-ring,
Susog-zizeg,
S felém mosollyal int,
S beszél, rebeg
Nem zúgva-zengve,
De szárazon,
Elszenderedve
Forró napon.

Szellő fodrozza csak
Folyónk vizét,
Hol csöndesség fogad,
S oly lágy a lég,
S hová örömteli
Hír érkezett,
Hogy mégis létezik
A fénylő hősi tett.

S tisztán a mennyeken
Sors-csillagom
Fellobbant fényesen,
Ki-nem-hunyón,
S a csillagon csodás
Álom terem,
És égi látomás
Leng lelkemen.

1898. szeptember 12.

SZÜRKE ÖRDÖGORSÓ

Egy szürke ördögorsó
Futkos-kering, fejem körül pörögve, -
A Rosszal együvé, halálos körbe
Karcolja tán a sorsom-életem?

E szürke ördögorsó
Gonosz vigyorral végleg elcsigázott,
Míg járta, járja még a kerge táncot, -
Titokzatos barát, segíts nekem!

A szürke ördögorsót
Kergesd el innen bájos varázssal,
Vagy - hogyha másképp nem megy - egy rugással,
Ráolvasással tán legyőzheted.

E szürke ördögorsót,
Kaján dögöt, pusztítsd el, bárha vélem,
Hogy legalább a végső tisztességen
Ne szitkozódjék hamvaim felett.

1899. október 1.

MAGAM CSAPTAM BE MAGAMAT

Magam csaptam be magamat,
Hogy csakis idegen kezekkel
Okozhatták kínjaimat,
Borítva százszám rút sebekkel.

Hogy idegen tekintetek
Rontása mérgezett meg engem,
S feledtetni szégyenemet,
Bosszút kell nékem is lihegnem.

Hogy minden ellenség s barát
Szenvedéseimen nevet csak,
S hogy gyengeség a békevág, -
És csak hamis nyugalmat adhat.

De élni kell - mit is tegyek? -,
Csalódtam és csalódom is még,
S borítanak majd új sebek
Százszám, és meggyötörnek ismét.

1900. június 25.

FÖLDHÖZ SZORÍTOTTAM FÜLEM

Földhöz szorítottam fülem,
Azt hittem, lópaták dobognak, -
De csak morognak, sustorognak
Alant - erre fülel fülem.

Nem hangos lárma, ám szünetlen,
De hát ki suttogása szól
Vállam alatt, a föld alól,
S vajon miről cseveg szünetlen?

Rút féreg mászik? Nő a fű?
Vagy tompán vízcseppek csöpögnek?
Körös-körül némák a völgyek,
Szár az a föld, hallgat a fű.

Prófétahang e halk sustorgás?
Vagy talán oda hívogat,
Hol örök nyugalom fogad,
E bús morgás, sötét sustorgás?

1900. december 31. Miraksz

JELISZAVÉTA, JELISZAVÉTA

Jeliszavéta, Jeliszavéta,
    Úgy várlak én!
Meghalok érted, Jeliszavéta,
    Láng kap belém.
Hiába várok a válaszára,
    Remélve még.
Jeliszavéta ösök honába
    Tért vissza rég.

A sírkövére, a sírkövére
    Más táj vigyáz.
Elhunyt. Elrejtí kriptája végleg -
    Féltékeny ház.
Legyőzte holta, de az se győzhet
    Szerelmemen,
Erős a sírja, de még erősebb
    A szerelem.

Jeliszavéta, Jeliszavéta,
    Úgy várlak én!
Meghalok érted, Jeliszavéta,
    Láng kap belém.
A szent ígéket, a szent ígéket
    Nem feledem.
Jeliszavéta, csak véled éled
    Az életem.

Ledobni terhünk, ledobni terhünk
    Ideje már,
Szétfoszlik földi, nyomasztó terhünk,
    Mint köd, homály.
E földi terhünk - idő, tér - eltűnt,
    Tűz füstjeként.
Ledobjuk földi, nyomasztó terhünk,
    S győzünk mi még.

1902. jūnijs 21-22.

Ha zord nap múltán éje les
Erő- és hitfogyatkozásnak,
Az én utam vezesse lábad,
Énhozzám jöjj, Engem szeress!

Minden mulandó földön-égen, -
De íme Én törvényt adok,
Mely mindörökkön élni fog:
Engem szeress, szeresd a Létem!

Minden vagyok, ne mást keress!
Az élő nap forrása vérem.
Vagyok a gyászos, földi éjben
Az igaz út. Engem szeress!

1903. január 20.

Most új csodák napjai jönnek.
Hatalmas munkába fogok.
Megint világot alkotok,
Ki mennyet alkottam s a földet.

Ideje már teremtenem.
A föld ledobja ósdi terhét.
És álmom és szerelmem ismét
Új, másik emberfajt terem.

Ne késs, halál, jöjj, kedvesem,
A bűnös létet összezúzva,
Az alkotáshoz add meg újra
A szabadságot énnekem!

1903. január 21.

HIMNUSZOK A HAZÁHOZ

1.

Szülőházám! Tenéked költöm,
Bútól gyötörve, himnuszom.
Nincs nálad kedvesebb a földön,
Oroszhonom!

Síkjaidon, zord némaságban,
Oly gyötirelem, szomorúság van,
Bánattól szürkék az egek,
Mocsaraid közt, bágyadozva,
Fonnyadt virágként kókadozva,
Látom halvány szépségedet.

Szigoruságától terednek
Elkomorul a bús tekintet,
S a lélek bánattal teli.
De még a kétségbeesésed
Is édesebb, mint égi kéjek,
Reménytelenség s béke is.

Nincs nálad kedvesebb a földön,
Szülőházám, Oroszhonom!
Bútól gyötörve, néked költöm
Megannyi himnuszom.

1903. április 6.

2.

Szeretem oly sok bús vidéked,
Ó, szent hazám, Oroszhonom!
S a bajt, mire ítelt a végzet,
Nem félem és nem átkozom.

S minden utad oly kedves nékem,
S bár fenyegetsen esztelen,
Homállyal, sírom hidegével,
Már el nem hagyhatom sosem.

És nem könyörgök a gonosznak,
S mint bemagolt imát, ma már
E négy szót ismételve csak:
„Micsoda bú! Micsoda táj!”

1903. április 8.

3.

Örökre merült el a búa,
A bajba, szülötte hazám!
Ott messzire kéklík a túlnan
Szép tája - a léte vidám.

Ott, rég szabadulva, a szellem,
Vendégeivel ül lakomát, -
S bár messze szakadt az orosz, nem
Felejtí a drága hazát.

És esztelen, álmai-űzve,
Mint visszaidézve az árny,
Csak vonzza a falvai fűstje,
S kívánja hona nyomorát.

1903. április 10.

MORZSÁNYI ÖRÖMEK

Morzsányi örömek, nem ragadtalak-e el
titeket a léttől?

Csodálatos, bölcs könyveket, a
muzsika titokzatos varázsát,
megható-ájtatos imákat,
ártatlan, kedves gyermekarcokat,
édes illatokat,
s csillagokat, - elérhetetlen, tündöklő
csillagokat.

Ó, öröm-töredékek,
nem törtelek-e le benneteket a létből?

Mért sírsz hát, szívem, miért zúgolódsz úgy?

Te csak panaszkodsz:

„Kurta,
és inkább keserű, mint édes
illúzióként rőppent el az élet,
s már nyoma sincs.”

Nyugodj meg, hallgass el, szívem!
A dobogásod kimerített engem,
És elhagy már az akaratom is.

1904. június 6. Sziverszkaja

MÉLY ÁLOM IGÁZOTT

Mély álom igazott,
Rám bú nehezült.
Sirályhad rikácsolt
Az ablak előtt.

A hajnal üzente:
„Fogadd a cárt velem,
Fölvertem a mennyet,
Lángolva, fényesen.”

S a szél is, a vágynak
Tüzevel, mely örök,
Hívott: vele szálljak
Folyam árja fölött.

De aludtam a bánat
Barlang-fenekén.
Víg, távoli tájak:
Nem láttalak én!

1904. június 13.

MAGASAN TRÓNOL A HOLD FENN

Magasan trónol a hold fenn.
Néma táj.
Kimerültem én a csöndben
Máma már.

Körülöttem nem ugat fel
Senki még.
Telve búval, félelemmel
A vidék.

Üresek a fényes utcák,
Mind halott.
Nem hallik se lépés, hullt ág
Sem ropog.

Bajtól tartva, most a földet
Szagolom.
Idegen nyom szaga terjeng
Utamon.

Gyors léptektől fel nem ébred
A világ.
Kire várok, ellenség-e
Vagy barát?

Senki sincs, csak a hideg hold
S én magam.
Nem, nem bírom, - felvonítok
Hangosan.

Magasan trónol a hold a
Mennyeken.
Bú és sóvárgás kolonca
Szívemen.

Testvérek, a csend ma túl nagy,
Kelni kell.
Ugassunk és vonítsunk a
Holdra fel!

1905. február

FOGOLY VADAK

Fogoly vadak vagyunk, hát
Bögünk százféleképpen.
Ajtónk szorosra csukták,
Nem feszegetjük mégsem.

Ha szívünk hagyományhoz hű töretlen,
Az ugatás marad vigasztalásul.
Hogy bűz és szenny van itt az állatkertben,
Már elfeledtük régen, meg se látjuk.

Ismétléshez szívünk hozzászokott már,
Kakukkolunk, saját hangunk is unva,
Megszoktunk, változás itt nem vár,
A szabadságról rég nem álmodozva.

Fogoly vadak vagyunk, hát
Bögünk százféleképpen.
Ajtónk szorosra csukták,
Nem feszegetjük mégsem.

1905. február 24.

AZ ŐSZ KIRÁLY KUTYÁJA

Midőn az ős királynak
Kutyája voltam én,
Kényeztetett a dáma,
S magasztalt ifju, vén.

Csak hát a sok nagyúr mind
Oly szörnyű bűzt lehelte,
Akár a bőrcafát, mi
A kutyának se kell.

Savanykás illat kelyhe
Volt ott a dāmahad,
Akárha mind cipelne
Rózsás girlandokat.

Ringyókra fintonítva,
Kijárt egy-egy vicsor,
Hiszen az eb se bírja,
Mit el nem bír az orr.

Egyet szolgáltam hűen,
Csak magát a királyt,
Bár ő is szörnyű bűzben,
De népe élin állt.

Övéle telt az éjjel
S a lármás nappalok.
Becézgető kezével
Gyakran borzogatott.

Csak egy apród, pirosuló
Orcájú, víg kamasz,
Ő mondta: durva, morgó
Csahos vagyok s pimasz.

De rá, mert kisfiú tán,
Nem haragudhatok,
Bár szöröm tépte durván,
És farkon ragadott.

Mindenkit, ámde őt pont
Meg sem moroghatom,
Szaglott, mint a velőscsont:
Legdrágább illatom.

Korholták bár a lurkót,
Pajkoskodott velem,
És egyszer megriasztott,
Meg ám, de rémesen.

Kifundált egy szeszélyes
Játékot: ráakaszt
Farkamra egy veszélyes
Csörgőt, gyúlékonyat.

A trón alatt aludtam,
Hol székelte a király,
S egyszercsak felugortam:
A farkam lángban állt.

Borzas farkkal a lángot
Csak felszíthattam én,
Akár tűzszínű zászlót,
Lázongás idején.

Üvöltve nyargalásztam,
Mint ló, kit farkas űz.
De nem csitult a lázam,
Belém kapott a tűz.

De csörgőmet lekapta
Egy udvaronc keze,
S a farkam gyógyítgatta
Dámák sereglete.

Jó nagyot kacagott a
Rossz tréfán a király,
De az apród pofonra
Mégis remegve vár.

Düh nélkül verték, ám ő
Is viccből zokogott, -
Hisz maga a királynő,
Az is leányka volt.

Rég éltem én át mindezt,
És nyoma sem maradt.
Mi szaglott, mi hevített,
Már rég a föld alatt.

Kutyáknak itt mi juthat?
Lerágott csontdarab, -
Az ízes illatoknak
Illúziója csak.

De, íme, újra élek,
Hiába undorodom:
A lelkem kutya-lélek,
De nincs már szimatom.

1905. február 24.

A NÜRNBERGI HÓHÉR

Ki tudja, hogy a hóhér
Mily unalomban él!
Ha volna rája mód, rég
Nem nyúlna pallosért!

Tanultam egykor én is
Klastromfalak között,
A bölcselet s a kín is
Egyformán üldözött.

De ifjan elvetettem
A zord bölcselmeket,
S szabadulásom menten
Nürnbergbe vezetett.

Kivégzés volt a téren:
Napbarnított nyakat
A bíbor vér ködében
Vágott át épp a kard.

Elbűvölt a kivégző
Kard baljós pírja és
Az ősz bakó megértő,
Bús bágyadtsága is.

Tanulni hozzá mentem,
A pallos már enyém,
S a lányába szerettem,
És hóhér lettem én.

A nép félelme megfoszt,
Hogy cimborám legyen,
Munkám előtt a pallost
Magam fenegetem.

Egyedül lépek, ím, a
Vérpadra, amikor
Még horkol-hörg a bíra
Ágyában valahol.

Kezét az áldozatnak
Jól összekötözöm.
Ha villan pallosom, csak
Unalom, nem öröm.

Erősen lecsapok még,
S roppan a csigolya,
És valaki a lelkét
Kezembe ejti ma.

S kibuggyan bíborló ár,
S a hullát elviszem,
Valaki pallosomnál
Áll sötét-vörösen.

Komótosan vonulva,
Emelt fővel megyek,
A gyalázatot unva
S nappali éjemet.

Szigoruan a házam
Ablakán kopogok,
S a vérszomj otthonában
Sem hagyja a bakót.

Fiam alázatos még,
Elnyúlt a szűk padon,
Megint kötéllel kötném
Meg bánatom.

Könnyek meg jajgatások, -
Hóhér vagy itthon is.
Nyírzizégés, sírások -
Unalmas minden itt!

Ki tudja, hogy a hóhér
Mily unalomban él!
Ha volna rája mód, rég
Nem nyúlna pallosért!

1907. február 22.

AMIKOR KUTYA VOLTAM

1.

Bocsáss meg, Uram!
Még a földön, ott alant,
Sokat veszekedtem.
Vonítottam éjjel,
S a magam vérével
Csonton verekedtem.

Szolgáltam neked,
És szerettelek,
Gazdám, igaz hittel.
A síromra írd fel
Ezt a néhány szócskát:
„Itt nyugszik a Volcsok,
Hozzám hű ő volt csak.”

2.

Figyelka vagyok, előkelő kutya,
Lábam hosszú, karcsú és kecses.
Életemnek nincsen búja és baja,
Hogyha úrnóm lágy kezébe vesz.

Kényes orrom nem bántják itt rossz szagok.
Csontot rágni? Más se kéne még!
Ha úrnómtól édességet is kapok,
Megnyalom szép, hófehér kezét.

Még a párnám is tollas, puha,
S földi éden lett az életem.
Eblelkem meg nem tagadom én soha,
Élvezz, élj és ne nyüszíts sosem!

1911. július

3.

Oly sanyarú az osztályrészem,
De mégsincs szívemben harag.
Kurkászhatok a hideg réten
Rossz ételmaradékokat.

Hínárlepett kanálisokból
Iszom a poshadó vizet.
S a fűből - érzi még a rossz orr -
Nyom szaglik: száraz és öreg.

Ám hogyha lópaták dobognak
Az úton, nyári estelen,
Futok nyüsztítve, riadozva,
S a zabtáblába rejtezem.

De jól tudom, ünnepem eljő,
És lelkem is mennyekbe száll,
Ha majd egy részeges tekergő
Kövel halántékon talál.

Felugrom s felüvöltök rögtön,
Elterülök a kavicsos,
Kurta kínomba beledöglöm,
S a lelkem istennek adom.

1911. július

4.

Édes isten - tévedtél velem te,
Elrontottad élttem valahol.
Vad kutyák társává hogy tehetted,
Akinek a lelke is mosoly!

Nem akartam terveid zavarni:
„Ha kívánod, kutya leszek én.”
Megtanultam úgy-ahogy ugatni,
S vonítok telihold idején.

Mégis, édes isten, öl a bánat.
Kutyaéletet nem akarok.
S gondold meg - hogy őrizném a házat!?
Hiszen művész, poéta vagyok.

1912. július 18. Ubriasz

5.

Dölyfös, önhitt-elbizakodott vagy,
De szememben szánsalmas, silány,
Poéta, panamakalapodban,
Aki bottal támadtál reám.

Ostoba, te, mitől ijedtél meg?
Hisz rád még csak nem is ugatok.
Még sohase martalak meg téged.
Én csak dalt és verset faragok.

Fel se fogtad: nemhiába élek,
Hogy az én ebsorsom hőshöz méltó volna,
Hogy éjfélkor senki ily bús szenvedéllyel,
Mint én, nem vonít a holdra.

Szánalmas tudor, ily bánatokkal
Hogy itatnád át a versedet?
Kiabálsz csak és csapkodsz a bottal,
A vonító bűt nem ismered.

Menj csak innen, durva verscsináló,
S gyáván ne hajíts felém követ!
Lábikrádba fogamat se vájom,
Bárha éjjel szörnyen szenvedek.

Távozz, távozz innen, minek veszekednénk?
Megvetem csak öntelt hangodat,
Gúnyos nevetésed, szemed gögös kékjét,
És magas, keményített gallérodát.

Ha az útról elzavarsz, oly mindegy,
Elkergettek sokszor már az emberek.
De vigyázz, míg hadonászol, porba ejted
Rossz szemed kipótló cvikkerüved.

1912. július 19. Ubriasz

TRIOLETTEK

1.

Nyomasztó és gonosz vidékek:
Földem, anyám mégis te vagy!
Néma anyám, szeretlek téged,
Nyomasztó és gonosz vidéked!

E földet átölelni vad
Kéj mámorító májuséjben!
Nyomasztó és gonosz vidékek:
Ó, föld, anyám mégis te vagy!

1913. március 5. Minszk - Vilna

2.

A tájon magam ballagok.
A föld meg én, más nincs körültem.
Megyek megújult ősiedőkben.
A tájon magam ballagok
Én, gyűjtve fényes csillagot
A kéklő mennyei mezőben.
A tájon magam ballagok.
A föld meg én, más nincs körültem.

1913. március 5. Minszk - Vilna

5.

Mily keserű az italom!
Szívemben szétárasztja mérgét.
Megcsal szerelmem, mint a hírnév.
Mily keserű az italom!
Mind, mind, epesztő bánatom
Hazug, hiú, nincs benne érték.
Mily keserű az italom!
Szívemben szétárasztja mérgét.

1913. március 6. Makosino. Vasúti kocsik

11.

Milyen öröm - csak úgy mezitláb
Lépkedni sáros utakon,
Könnyű tarisznya vállamon!
Milyen öröm - csak úgy mezitláb
Szelid alázattal tarisznyát
Hordozva költenem dalom!
Milyen öröm - csak úgy mezitláb
Lépkedni sáros utakon!

1913. március 10. Korolevka - Alekszandrija

17.

Sóhaj alattam a moha.
Meg-megremegnek árva nyírfák,
Erdőn finom ködpára ring át,
És csak az erdő, csak moha,
Sóhaj dalom minden szava.
Látom a föld s menny délibábját.
Ó, erdő! Ó, puha moha!
Ó, gyöngéd reszketésű nyírfák!

1913. április 15. Toszno - Pétervár

ANNA AHMATOVÁNAK

Oly gyönyörű-csodás a mennybolt,
S mezők virága, hegy köve,
S az örökkön igaz Apollón
Legkedvesebb leánya, te,

És ez a gyöngéd izgalom, mely
Csipkebokorként lángban áll,
Ha verseid zenéje zeng fel,
A méhe mézes ajkra száll,

S úgy tetszik, kebléből kitépve,
Egy jámbor asszony nyújtja át
Kegyes szívét, elénkbe téve,
Mint bortól mámoros kupát.

1917. március 23.

ASZTEROIDA

A Marson túl, a Nap körül keringek én,
Bús aszteroida, a Földnek ismeretlen.
Vérem benső kohóm megolvasztotta fém,
És remegő kolloidok a testem.

Tehozzád, földi társam, nem simulhatok,
A Sárkány messze fűtt, a puszta, űri éjbe.
Távolról sejditem csak a fénylő Napot,
S nem bújhatok soha a Föld ölébe.

Irigykedem reád: bár gyöngé vagy, szabad,
Kisebb körben mozogsz, de új s új útra térve,
S én örökös köröm ismétlem, ugyanazt,
Unt-végtelen vihartól üzve-tépve.

1918. június 7. Knyazsino - Kosztroma. Útközben

PIROS PIPACS SÁRGÁ SZÁRON

Piros pipacs sárga száron,
Cigarettám parazsa,
Kéken kanyarogva, szállón
Kígyózik a magasba.

Szürke hamva, már kihűlve,
Szertehullik könnyedén.
Percnyi otthonomban ülve,
Gondtalan melegszen én.

Éltem könnyű füstje szálljon!
Már nem bánom, bármi volt.
Ködbe rejtezett a távol, -
Mit remény! Mit bánatom!

Mindenünk mulandó-álnok,
Füst a kékünk és a bűnk;
S szabadságról szőve álmot,
Mosolyogva hamvadunk.

1919. március 20.

A HANGULATOK JÓSKÖDÉBEN

A hangulatok jósködében
Eljössz te hozzám napra-nap,
S rajzolják az ismétlődések
Ugyanazon vonásokat.

Ugyanazt szeretjük örökre,
És ugyanazok álmaink,
S az élő lélek végtelenbe
Is ugyanúgy kívánczik,

És földi álmodon elárad,
Mit ihleted öröme ad,
S ugyanazon aranykupába
Tölt mérgeket a hangulat.

1920. augusztus 3. Knyazsino

MIHAIL KUZMIN VERSEI

MIÉRT RÓZSÁLL A HOLD AZ ÉGRE SZÁLLVA

Miért rózsáll a hold az égre szállva,
Mért leng a szél is oly negédesen,
Sajkák se ringnak fodrozó vizen,
Mikor a lelkem sóvárog utánad?

Mikor nem látom a szemeidet,
Felizzanak a volt szerelmes éjek,
Fekszem - s varázsos emléktöredékek
Féltékenyen körülkerítenek.

S a messze kígyózó folyó nyugalma
S a ritka fényű, éber ablakok
S a feltündöklő felhőcsapatok
Se hoznak írt az édes búra-bajra.

Idegen kertek alléinak árnya -
S bizonytalan derengő hajnalok...
Az utcalámpák végsőt lobbanók...
S szerelmes évődések bűve-bája...

A drága múltba lelkem visszaszáll ma,
A könnyű mámor fonala vezet,
S nem nyomják el a rózsák illatát a
Falusi, jámbor nyárszagú füvek.

EPILÓGUS

Mit kezdjek, verseim, tivéletek?
Végződtek, kezdve éppen.
Boldog menyasszony - s vőlegénysereg,
Elhunyt a holt egészen.

Regények szózatát megértheted,
Hatalmas pont a végen;
Tudod, ki Armand, özveggyé ki lett,
S kié Eliz, kié nem.

De könnyen szőtt mesém adós marad
Sok míves utalással,
Gazellamód szökellve ugrik a
Mély árkon átal.

Szememben érző lelkü olvasó
Könnyet se láthat,
Nem pontot tesz a végire a sors,
Hanem pacát csak.

1906-1907. november

Ó, ELHAGYATVA LENNI - MILYEN ÉDEN!

Ó, elhagyatva lenni - milyen éden!
A múltat éles fény hasítja át -
Akárha nyár után a téli égen
Látnád a nap kioltott sugarát.

Száraz virág, köteg szerelmi posta,
Két boldog légyott, mosolygó szemek, -
És bár utad borús és latyakos ma,
Tapostál zsenge, tavaszi fűvet.

Más tanításra lelsz másfajta kéjben,
Más útra lépsz, mely széles és üres.
Ó, elhagyatva lenni - milyen éden!
Ha nem szerettek - az a végzetes.

1907. szeptember

MASZKABÁL

Rólatok, ti nyári kéjek,
Rét, liget, rakétafények,
Kacagás, ki szólna még?
Tarka tűzi fényre-árnyra,
Menüettek dallamára
Faun ingatta szép fejét.

A szökőkút vízködében
Mi libeg-lobog fehéren?
Kinek is száll sóhaja?
Szív sebe? illúzió tán,
Egy estére szól a turbán -
S művi barlang és moha.

Szirmok illatárja édes,
Arlecchino oly negédes,
És szelid Colombina.
A szivárvány, percnyi bárha,
Tűnő-tündöklő világa
Térjen hozzám vissza ma!

ELSZÁLL E CSÜGGETEG-KÖDÖS NAP

Elszáll e csüggeteg-ködös nap,
S utána fényes jó megint,
Ha reggel tükrömhöz ülök majd,
Felejtí szívem már a kint.

Púderrel sápasztom a képem,
Árnyat vonok szemem alatt,
S nem írok szálnalmas levélben
Bölcs-megbocsátó szavakat.

Nem rebegek sem ó-t, sem átkot,
Nem sírok, nem sóhajtozom,
S a gyötrelmes várakozások
Sem ütnek át soraimon.

De szenvedő arcot se vágok,
Amikor sétálni megyek,
Mutatva; „ó, jaj, elcsigázott
A szerelem; hová legyek?”

Azt mondanák mind: „csak megjátssza,
Csak póz ez és nem szerelem”;
De aki látni tud, meglátja,
Mily tűzben égek szüntelen.

Ó, RÉGMÚLT NAPOK SIRATÓI

Ó, régmúlt napok siratói,
Faggattok néma végzetet,
Tengerbe süllyedt kincsek kutatói, -
Ti már a kürtszót lesitek?

Eljő, mint íratott, az óra,
Felharsan mindenütt a jel,
Se békés rab, se folyton lázadó a
Sorsa elől nem futhat el.

Egy a folyó, de cseppje más mind,
Némák a fénylő távolok,
Más-másképp tarkáll réten a virág is,
S árny rejti néha a napot.

Jól lát szemünk, fülünk is hallja
Tavaszi madarak dalát,
A tájon készülő ünnep nyugalma,
Ne sűrgesd, bármi vár reád.

Készülj a kürtre, és ne bánjad
Múltad, s ne fürkészd végzeted,
Bölcsen viseld bilincseit a mának,
Szemed a Májusra szegezd.

PLANÉTÁDON NAP HÁG A MAGOSBA

Planétádon nap hág a magosba,
S földemről az éj elköltözött.
Kettőnk közt egy keskeny ablakocska,
De mi leigázzuk az időt.

Láncoknál erősebb kötelékünk,
Hidat vertünk a folyó fölé.
Bár különböző utakra léptünk,
Ez is, az is visz a vég felé.

De - vagyok, nem törtem össze,
S éles könnytelen tekintetem.
Te se juss üllőre és pörölyre,
És teremjen gyémánt szíveden.

Sándorokként vágunk a világnak,
Ami volt, megújul szüntelen,
Tűzön át csak szalamandrák szállnak,
Lángban el nem ég a szerelem.

MINT ALTATÓDAL

Mint altatódal,
mit gyermekének dúdol az anya,
mint hegyi ekhó,
hajnali pásztorkürtre visszazengő,
mint az imádott, rég nem látott tenger
távoli hullámmoraja,
úgy hangzik nékem a neved,
a háromszorosan megáldott:
Alekszandria!

Mint szerelmesek izgatott
suttogása a vallomások tölgyei alatt,
mint árnyas és megszentelt ligetek
titokzatos zúgása,
mint dobpergése a nagy Kübelének,
mennydörgéshez, galambturbékoláshoz is
hasonló,
úgy hangzik nékem a neved,
a háromszorosan bölcs:
Alekszandria!

Mint ütközetbe hívó trombita,
mélység fölött sasok rikoltozása,
mint suhogása a szárnyas Nikének,
úgy hangzik nékem a neved,
a háromszorosan nagy:
Alekszandria!

HA AZT MONDJÁK NÉKEM

Ha azt mondják nékem: „Alekszandria”,
fehérlő házfalakat látok,
violáktól illatozó kertet,
ősz alkony sápadt napkorongját,
és fuvolákat hallok messziről.

Ha azt mondják nékem: „Alekszandria”,
csillagokat látok alvó házai felett,
részeg matrózokat a sötét negyedekben,
táncosnőt látok „darázs-táncot” járni,
s hallok csörgődobot s dühös rikácsolást.

Ha azt mondják nékem: „Alekszandria”,
halvány-bíbor alkonyt látok zöld vizek felett,
vibráló fényű csillagokat és a
sűrű szemöldökök alatt világító szürke szempárt,
mit egyre látok akkor is,
ha nem is mondják nékem: „Alekszandria”!

HA ÓKORI HADVEZÉR LEHETNÉK

Ha ókori hadvezér lehetnék,
leigáznám Etiópiát és Perzsiát,
elkergetném a fáraót,
piramist építtetnék magamnak,
nagyobbat, mint Kheopszé,
és lennék
a legdicsőbb Egyiptom lakói között!

Ha furfangos tolvaj lehetnék,
Menkauré sírját kifosztanám,
ékköveit az alekszandriai zsidóknak eladnám,
birtokot és malmokat vennék,
s lennék a
leggazdagabb Egyiptom lakói között.

Ha második Antinoosz lehetnék,
aki a szent Nílusba fulladt -
szépségem mindenkit megőrvítene,
életemben templomokat emelnének nékem,
és lennék a
legerősebb Egyiptom lakói közt.

Ha a bölcsek legbölcsebbje lennék,
eltékozolnám minden pénzemet,
hajlékot, tanítást megtagadnék,
csőszködnék idegen kertben -
s lennék a
legsabadabb Egyiptom lakói között.

Ha legalantasabb rabod lehetnék,
ülnék a pincemélyben,
s látnám évente-kétévente egyszer
aranyfonállal hímzett sarudat,
ahogyan elsuhansz a tömlőcöm előtt,
és lennék
legboldogabb Egyiptom lakói között.

FAGGATTAM A VILÁG BÖLCSEIT

Faggattam a világ bölcseit:
„miért süt a nap?
miért fúj a szél?
miért születnek az emberek?”

A világ bölcsei így feleltek:
- a nap azért süt,
hogy kenyérnek való gabona érjen,
és hogy az emberek a kórtól
meggebedjenek.
A szél azért fúj,
hogy messzi kikötőkbe vigye a hajókat,
és hogy homokkal lepje be a karavánokat.
- Az emberek azért születnek,
hogy drága életüktől elbúcsúzzanak,
s hogy nemzzenek sok más halandót.

„Miért alkották így az istenek?”
- Éppen azért, hogy
felesleges kérdéseket feltenni vágyat
ültessenek beléd.

HOGY SZERETEM ÉN, ÖRÖK ISTENEK

Hogy szeretem én, örök istenek,
e gyönyörű világot!
Hogy szeretem a napot, a nádasokat
s a tenger zöldes csillogását
akácok karcsú ágai között!
Hogy szeretem a könyveket (a barátaimét),
magányos otthonom nyugalmát,
hol ablakomból láthatom
a messze nyúló dinnyéskerteket!
Hogy szeretem az utcák tarka népét,
a dalokat, kiáltozást s a napfényt,
kacagva labdát kergető fiúkat!
A hazatérést
kedvre derítő sétáim után,
már estidőben,
az első csillagok alatt,
fényárban úszó szállodák közt
egy már a távolba vesző baráttal!
Hogy szeretem én, örök istenek,
a tündöklő szomorúságot,
a mulandó szerelmet,
a halált, az életet nem szánva,
hol minden drága nékem,
és amelyeket szeretek, Dionüszoszra
esküszöm,
a szívnek s édesízű testnek
minden erejével!

ÉDES MEGHALNI

Édes meghalni
a csatatéren,
hol nyílvesszők, kopják suhognak,
amikor a trombita harsog
és tűz a nap,
délben,
a haza dicsőségéért elesve
és hallva körötte:
„isten veled, hős férfiú!”
Édes meghalni
tisztas öregként
ugyanabban a házban,
ugyanazon az ágyon,
ahol születtek és meghaltak őseid,
gyermeked körében,

akik már megférfrasodtak,
és hallva körötte:
„isten veled, apám!”
De még ennél is édesebb,
még bölcsőbb,
eltékozolva minden birtokod,
eladva az utolsó malmodat
azért a nőért,
akit másnapra elfelejtenél,
és hazatérve
víg dáridó után a házba,
melyet már dobra vertek,
megvacsorázni és
százegyedszer olvasva újra
Apuleius történetét,
meleg és illatos fürdőbe ülve,
nem hallva semmiféle búcsúszót,
felválni az ereidet;
s a hosszú ablakból a mennyezet alatt
viola illatozna,
pirkadna már,
és fuvolák szólnának messziről.

VISZONTLÁTTAM A VÁROST, HOL SZÜLETTEM

Viszontláttam a várost, hol születtem,
s leéltem ifjúságomat;
tudtam,
hogy ott se rokonom, se ismerősöm nincs már,
tudtam,
hogy régen elmosódott emlékezetem,
mégis a házak, girbe-gurba utcák,
a tenger messzi zöldje
felidéztek előttem
a megmásihatatlant, -
a gyermekkor lepergett napjait,
az ifjúságom terveit, sok álmát,
a füstként szétfoslott szerelmet.
Mindenkinek idegenül,
egy fitying nélkül, azt se
tudva, hol is hajtom le majd fejem,
egy külvárosba csöppentem, ahol
csukott spalettákon túl fények égtek,
s énekszó hallatszott, dobbal kísérvé,
a legbelső szobákból.

Egy földig érő függöny előtt göndör,
jóvágású siheder állt, s ahogy
meglassítottam léptem, elcsigázva,
megszólított:
„avva,
úgy látom, az utat nem ismered,
s nincsenek itt barátaid sem;
jöjj hát ide,
itt mindent megtalálsz,
ami egy idegen magányát elfeledteti,
lelhetsz te nálunk
vidám kedélyű, könnyű vérű lánykát,
rugalmas testűt, illatos hajút.”
Bár máson járt eszem, lassult a léptem,
s ő mosolyogva így beszélt tovább:
„Ha téged ez se vonz eléggé,
ó, vándor,
adódnak másféle gyönyörök is,
melyektől bátor s bölcs szív nem fut el.”
Sarum levettem, küszöbén belépve,
hogya megszentelt sivatag porát
a vigalom házába ne vigyem be.
Az ajtónállóra tekintve,
azonnal észrevettem,
hogya szinte teljesen csupasz, -
s elindultunk a folyosókon
és messziről
már kasztanyették hangja szállt felém.

JAJ, ELHAGYOM MOST...

Jaj, elhagyom most Alekszandriát,
s nem láthatom viszont sokáig!
Látom Ciprust, az Istennőnek kedvest,
látom majd Thiroszt, Ephészoszt és Szmírnát,
látom Athént - az ifjúságom álmát,
Korinthoszt és a távoli Bizáncot
és minden vágyam koronáját,
minden törekvésemnek célját -
meglátom a hatalmas Rómát! -
Mindent láthatok én, csak tégedet nem!
Jaj, el kell hagynom téged, örömem,
s nem láthatlak viszont soká-soká!
Sokféle szépség tárul majd elém,
sokféle szempárba feledkezem,
sokféle ajkat csókol majd az ajkam,
sokféle fürtöt simogat kezem,

sok-sok nevet fogok suddogni boldog
légyottra várva, sokféle ligetben.
Mindent láthatok én, csak tégedet nem!

1905-1908.

Ó, SZÍV, NE SÍRJ SZÜNETLENÜL

Ó, szív, ne sírj szünetlenül:
Alázatos kavics se kérdi,
Parittyából hová repül,
S olvad a hó, napfény ha éri.
A nyíl hegye se kérdi meg,
Miért itatta át a méreg;
S miért zaklatná szívemet:
E vágyak a tieid? enyéme?
Miféle célba száll a kő?
Barátot, ellenséget ér el,
Vagy hullta csak kihalt mező, -
Egykedvűen fogadom én el.
A bölcs íjász akarta ezt,
Aki ha int, a fagy fölenged,
S a seb? nem oly nehéz a seb
Alázatos tekintetemnek.

GYÚRTAM GYAKORLOTT...

Gyúrtam gyakorlott, fűrgé kézzel
Agyagból kék galambokat,
Beléjük lelket is lehelve.
S megrebbent toll-zizergetéssel
És összebújt a kis csapat,
Kerek kupámra telepedve.
Pirosló málnát csipegettek,
Kortyolták lustán a tejet,
Fejük fölszegve, csőrük tátva,
S rajuk már elevennek tetszett,
Bár messzi nem repülhetett,
S tudtam, csak agyagból a szárnya.
S váratlanul lélektelennek
Láttam rejtélyes művemet,
S rémkép lett mindenik madárka,
És lelkem vágyakozni kezdett;
Hogy élők, de szelidek
Kapják ajándékát szívemnek.

1913.

CSORDULTIG A TIÉD

Csordultig a tiéd... igyál:
Szerelmem kimeríthetetlen,
Határtalan, mint sztyeppi táj,
S mint végzet, elkerülhetetlen.
Miért szeretlek tégedet?
Gyalázat, üdvösség a vége?

De inkább pusztuljak veled,
Mint itthagynálak másnak téged.
Mint áldozatot, szívemet
Remegve tartom tenyeremben,
És holnap fölnyerítenek
A halál lovai felettem.

OSTOBA SZÍV, CSAK VERNE, CSAK VERNE

Ostoba szív, csak verne, csak verne -
Ütem szerint...
Úgy tetszik, mintha szétrepedezne -
S jár megint.

Gondolat, álmok - úr ma a rozsdá
Mindenen. -
Ámde föleszmélsz új tavaszodra
Hirtelen.

Tavaszodat már hiába hívod,
Ostoba!
Szív! mikor érnek véget a kínok...
Talán soha?

ÉJSZAKAI BESZÉLGETÉSEK

(részlet)
(1913)

J. Jurkunnak

1.

Azt hiszi, a szerelem költője lennék?
Nem vagyok én, csak geográfus...
Egy olyan ország geográfusa,
melyet naponta fölfedezhetek,
és minél ismerősebb,
annál varázsosabb és meglepőbb.

Nem mondom azt,
hogy ez az ország az Ön lelke
(már Verlaine tájhoz hasonlította a lelket),
mégis az Ön lelkéhez leghasonlóbb.
Nincs tenger ott, se erdők, nagy hegyek,
csak tavak és folyók
(szláv, nem orosz folyók)
vidám partokkal
s bús énekekkel,
fehérlő felhőkkel az égen;
ott mindig április van,
napsütés, szélzúgás,
vitorlák és kutak,
kékségbe tűnő darucsapatok;
akadnak szomorú,
mégsem komor vidékek,
s úgy tetszik nékem,
valaha ezt az
országot, mely derűs ma, gondtalan,
az ellenség szilaj
lovak megtaposták
s a nehéz kocsikerekek,
s most visszaréved olykor
tűzvészek hajnalaira;
utak is futnak benne,
kétoldalt nyírfasorral,
és udvarházak,
ahol azóta csapszékekbe űzött
mazurkát jártak egykor;
ott megismerheti
a szánalmat s a gyöngédséget,
duhajkodást, kurtát, akár a
tavaszi zápor;
vörösbegy válaszol a lányok énekére,
s Szűz Mária kikukucskál
csúcsíves kapuszárnyai mögül.
De én másféle geográfus is vagyok,
nemcsak a léleké.
Nem olyan, mint Kolumbusz vagy
Przsevalszkij,
az ismeretlenbe szerelmes,
örök bolyongásra ítétek, -
minél többet tudok valamiről,
annál több csodálatraméltót
találok és szeretek benne.
Ó, borostyánszirmú rózsza,
rózsaszín borostyán,
topázok, mézzel vegyített ámbra,
bíborló borok:

montrachet és chablis,
szmirnai part
rózsálló alkonyon,
dombok lágy domborulata
a völgyek homálya fölött,
ősi és örök éden!
De csitt!...
egy geográfusnak sem illik
szerénytelennek lennie.

2.

Olyan-e a szerelmem,
akárha első lenne vagy utolsó,
nem tudhatom,
csak azt tudom,
hogymásmilyen nem is lehetne.
Tán Vénusz csillaga megteheti,
hogyminden este
nem száll az égre,
bár láthatatlan,
felhő takarja?
Tán Juno madarának farka,
bár összecsuksva,
nem hordozza-e mégis
kelet minden smaragdját és zafírját?
Az én szerelmem egyszerű s hiszékeny,
de elkerülhetetlen és nyugodt is.
Nem kínál
titkos találkozókat, létrát, lámpajeleket,
se szerenádot, lopva váltott szavakat a bálban,
célzások, maszkok idegenek tőle,
már szinte szóvalan:
magában egyesíti a
fivér figyelmét,
barát ragaszkodását
és a szerelmes szenvedélyét, -
mily nyelven szólalhatna meg?
Ezért is hallgat.
Nem romantikus,
túlzásoktól, negédes
csecsebecséktől mentes,
a gazdagságában szegényes,
de teljesség magában.
Tudom,
hogyez nem az ifjú szerelme,
Kigyermek még - a férfié
(talán az aggastyáné).
És olyan egyszerű,
olyan parányi

(talán unalmas?),
de ez mind én vagyok.
Dícsérhetnék-e tán az embert,
csak mert lélegzetet vesz,
néz és mozog?
Más szerelemből bennem nem maradt,
csak féltékeny irigység,
de már nem éget,
mert jól tudom,
hogy semmi,
sem az,
de még Ön maga sem,
választhat minket el.
Ez olyan egyszerű,
mint szomjat vízzel oltani,
nincs igazam tán?

VJACSESZLAV IVANOV VERSEI

GLI SPRITI DEL VISO

A szemnek lelke van. Nem fon be minden
Virágot koszorúba, ám melyet
Letépett, emlékezetével egy
Fonatba fonja. S így ítél: „Igen”, „Nem”.

Bár eltorzult, megtört a fény a szemben,
Illat-lapokból kristályt épített.
Néz: hallgatásával üzen neked.
De álma távol tágasabb teret lel.

Mint hegy köde, mely lelkedre borul.
A látszat álmában megigazul.
És hárfáival azt hirdeti nékem,

Hogy boldog fényben, harmatban a rét,
Hogy elválások összhangja az ég,
Hogy a világ a tűró isten képe.

A ROSSZ KERESZTJE

Mi akkor úgy esett meg,
Hogy értelmezheted?
Krisztus keresztje mellett
Ott állt még két kereszt.

Kimondanád-e már a
Kísértést vagy soha?
A Bűnnek is oltára
A Romlás-Golgotha!...

Krisztus keresztje mellé
Állt másik két kereszt:
Bár egyszerű, e rejtélyt
Hogy értelmezheted?

1904.

A VÖLGY-TEMLÓM

Csillag ragyog fel kékfátylú hegyek
Fölött. A hajnal országára hó száll:
A csúcsok holdfénytől fehérletnek.
A völgy ölén a bronzharang dalol már.

Visszhangja öblös-zengő. Réteket
Homály országol. Szentségeknek éje.
És csöndes ormot, földi lelkeket
Szent áhitat hat át, a mennybe nézve.

1910.

ŐSZ

A földre hullt levél ajándék,
Körötte bíbor verssorok...
Tündöklő-csöndes a halál még,
Ezüstbrokátja rád ragyog.

Az alkonyat arany porán át
A távol épp így senyvedez;
S hegyek fölé terítve szárnyát
Kék-szürke bűd így lengedez.

S a mennyeken szíromlik, ég a
Holdfény - oly tiszta és fehér!...
És imaként szállong a néma
Fákról a lánghó levél...

1905.

SZEPTEMBER

Szeptember csöndje kórház
Rendjével oly rokon!
Tuberkulózisos láz
Ég sápadt arcokon.

Sűrőg-forog a gondos
Nővér is szüntelen;
S hisszük: az égi orvos
Segít a betegen.

A nővérekével suttag,
S ha mindent megbeszél -
Köpeny-fehérét ormok
Rejtik s a tiszta ég.

Kihűlt a táj, ma már vad
Hóviharokra kész, -
Midőn a kóros lázat
Kivágja a sebész.

1912.

TÉLI SZONETTEK

1.

Szántalp csikordul. Dermedt hó ragyog.
A büszke erdőt hűvösen bevonta.
Hattyúpihék tapadnak égi boltra.
Felhők iramlanak, mint szarvasok.

A csengő messzi tájról dalba fog...
A puszta szunnyad, vége nincs, se hossza...
Kihalt az út, s elvetve már a kocka,
Szentséges éj, juttatsz-e egy zugot?

S akárha jóstükörben, látva látom,
Közeli menedékhelyen családom,
A ünnep mézszín lángjai alatt.

S a szívem, titkos rejtekébe vágva,
Fénylobbanásra vár. De gyors futása
A szánnak messze, messze elragad.

2.

Vak útjaim titkos vezére, te,
Próbára tettél purgatórium vad
Bugyraiban, amelyek küszöbe
Neveztetik sorsadta válaszátnak.

S kihúnyó gőgöm végső mérlege:
Lelkem a gyűlölttől nem szabadulhat,
Míg kit szeretni nem tudtam, vele
Nem váltok megbocsátó csókot, újat.

Így futottam át rideg teleket:
Bolondja minden édes, déli kéjnek,
Kit ünnepére hívott a Természet.

De felleg-éjt és hócintermeket,
Fagyos hófűvés-ekviemet vélem
Rokonitott zord mesterem sötéten.

3.

A lélek tele. Távolból a nap
Rézsút-sugára melegíti, védi,
De torlaszok fagya igázza, s néki
Dalol a hófúvások bánata.

A tűz előtt halomban áll a fa,
Főzz kását, s ez az óra kielégít;
S feküdj le, ha az álom ágyba szédít...
Az öröklét sírmélyi éjszaka!

Az éltető vizek forrása jégben,
A tűzpatak kihűlt, megdermedett,
Ó, ne keress, letépve leplemet!

Hasonmásom száll sírba szolgaképpen,
S eldobva minden testit, építetek
Nem földi templomot a messzeségben.

4.

Fény járta át a vaksötét telet.
Nap fordulóját, mit rég kerge tánccal
Köszöntöttek a nők, én virrasztással
Ünnepelem. Pilláim éberek.

Babérerdővé bűvölte hideg
Börtönünket a Múzsza, földre szállva;
És benne maga a Mennyei áll ma, -
Fa, lomb való s álom között lebeg.

„Hitetlen! - hallom édes suttogását. -
Panaszszavad az énekedbe szállt át?
Te ág-csontvázat zörgettél, a hullt

Avart, a barna, száraz szemfedőket,
Mint tölgy a hóban: ág közt szél tutult;
S én csillagból hívtalak, te csüggedt.”

5.

Iramló jóspap, farkas, szürke vad,
Tiszteletedre téli verset szerzek!
Éhes vonítás. Hozzám kedvesebb lett
S bölcsőbb a föld, mint emberi szavak.

Téged gyűlölnék. Szolga-eb szalad
Utánad. Ám, tudója bűvöletnek,
Delphoi vadja voltál, kit neveltek
Polühümnia prófétáinak.

Ahol a lelkem sajkája elérte
A partot és a sorsnak átadott,
Jegorij áll, a farkasok vezére.

Hada üvöltve ott sámánkodott;
S gyermekkoromtól értem: hív az éjjel
A dermedt sztyeppe hontalan tűzével.

6.

Újholdas éj. De medve-bősz hideg
Mordult rá a remények dalnokára,
Hogy ő s a Múzsza, enyhülésre várva,
Hiszékenyebbek, mint a gyermekek.

Táplálják mégis hírek a hitet,
Nem hunyt ki az ígéret napvilága,
S az éji órán, halld, kakas kiáltja:
Tavas - legszebb, legszentebb - közeleg.

Kürtszava harsog, s felnyílnak előtte
A tél-kapu utolsó zárjai,
Reggel-vezér, himnuszod megelőzve.

S eltűnnek éjfelek vad árnyai,
Szeretteid megtérését a földre
Gyorsítják szíved dobbanásai.

7.

Mily sápatag-fehér a hold világa,
Halottnak látom árnyékmásaim,
Amíg bolyongok, ámuldozva, mint
Titkos tanítvány, Ízisz templomában.

S úgy tetszik, gyászhintó ragad magával,
Égre meresztem halott szemeim,
S havas, kopár hegyek ösvényein
Hajszolja kocsisom lovait átal.

S mellettünk futva, egy árnyékvonat
A hó fagyos fehérjében szalad;
Nem látszik, csak a vezetője arca,

Akárha, rajta tetszve át, a hold-
Fény folya össze rózsás virradattal,
S utat a Fénylő Asszony mutat ott.

8.

Szél dühe támad roskatag tetőkre,
Zörög a bádog, nyögdécsel az éj.
A grundokra leplet terít a tél,
S a sikátor hóbuckák temetője.

Nem alkalmas talán sétaidőre
Az éjfél, ám úgy tetszik, útra kél
A pestis-szellem, s reszket, aki él,
És tömlöcébe rejtőzne előle.

Lábaimat viskóig vonszolom,
Rozzant falán át szél süvít morogva,
De langyos zúgban meghúzódhatom.

Varázskörén belül meleget ont a
Tűzhely, kondér kotyog a vaslapon;
S Agni ragyog, barátként mosolyogva.

9.

Neved szerint az Árvaság te vagy,
Tél, tél! Uralmad bú és csüggettség.
Eljátszottad az istenek kegyét rég.
Özvegyi orcád - összezárt ajak.

Amott a mennyben büszkén szállanak
Az éj dicsői - szárnyas testtelenség.
Emitt emlékefosztott dermedettség,
De mélyiben már születik a Nap!

Gyúl alabástrom ujja közt a lámpa
Psychének, bárha pislákolva még.
Gyémántrögökkel játszik fönna a kék.

Fenyegető, órjas az égi kristály.
Fedél alá fuss, hol hasábfra ég,
A lét sötét, a fagy kopját hajít ránk.

10.

Hajlékot adj mindenkinek, Uram!
Üreget, barlangot a földlakóknak,
Szélvédett szurdikot, hol meghúzódhat
A vad a tél zord hónapjaiban.

Nincs bennünk gőg sem, aggodalmasan
Óvjuk a lángot, mely bennünk kigyulladt
S a kedvesünkben - bármily nyomorúak
Lét s szerelem, lelkünknek szárnya van.

Testünket a taréjló tűz hevíti,
És puha, borzas gyapjú melegíti,
Az állatálcás ember boldogabb, -

Sítalpon siklik, szarvasok nyomába.
Ki a szikrát csiholta, szétszakadt
Szellemre s testre - kettős vágyvilágra.

11.

A távolban süvölt az éji szél,
S langyos viharral, féktelen előtör:
Vendég talán nyugati szigetéről,
Ahol a Nap ármádiája él?

Küzd, ideje előtt, a tavaszért,
Lehétől olvad már a téli börtön.
S a ló vigyázva lép a jégre rögtön,
Reszketve, míg a túlpartra nem ér.

A február egén a Halak úsznak,
És sugarukkal sírhalmokba szúrnak,
Izgatva-vonzva földi lelkeket.

Szokásuk vad, törvényeik szeszélyek:
Tegnap még minden fagyba dermedett,
Ma olvadástól kéklenek a rétek.

12.

Való vagy hajnal álma volna tán,
Ha frissül már a lég, lehűtve ágyam,
S jégország épül álomlátomásban,
Míg bőrömön hideglelés fut át?

A sok-sok jelenés csalóka ám:
Bennük, Uram, a lényeg vagy csalás van?
S nem álmot és valót vegyít-e vágyam?
Te vagy a lét; de nem lelem nyomát.

A szerelem - hiszem, nem csak kísértet!...
De álmodozva is szerethetek,
A kedvest várva rettegek, remélek...

A télben is húsvét harangja zeng,
És síri holtakat keltegetek,
Míg engem is síromba zárnak végleg.

1919. december - 1920. február

MEGHALT BLOK

Ajtó, kivágva a kopár falon,
S a szétdobált, felszaggatott kövek,
S fészítővas s a hulladékhalom,
És a mögöttük tároló üreg,
S fehérülő hamvak, szerteszórva-szállva, -
Az Úr szava: „Higgy a feltámadásban!”

1921. augusztus 10.

ANYANYELV

Az anyanyelv a dalnokok hazája,
Hol ősök titkos kincse rejtezik,
S mennybéli éneket sugall nekik
A földanya tölgysuttogás-varázsa.

Mint egykoron, fogantatásra vár a
Föld méhe, mely fölött szellem kering...
S a venyigén szavak dús fürtjeit
Mézzel telíti mélyének világa.

Magasztosan fölfénylik messziről,
Visszhangjaként a szférai zenéknek.
Bölcs láng elemeként ragyogva föl.

S nyelv, fény - a himnuszokban frigyre lépnek,
Mint szén, amely gyémántként tündököl, -
Előfutárai a teremtésnek.

1927. február 10.

DECEMBER

(A Római naplóból)

Ti, kiknek vésője, ecsetje
És lantja múzsák szent frigye,
Ti e világból elvezettek
Egy más lét ligeteibe.

S minél tisztábban adja vissza
A mű a föld arculatát,
Annál világosabb a titka,
Mi benne él, egy más világ.

S szemünk most ámuldozva nézi,
Mit meg se látott napra-nap,
Ahogy a rónát szél becézi,
S fenyők zöldellnek hó alatt.

1944. december 29.

ALEKSZANDR BLOK VERSEI

KOMÉDIÁSOK

*Vén gebém, gyerünk, nosza,
Elripacskodni Shakespeare-üinket.*

Kean

Sötét, latyakos út, fölötte
A köd sem oszlik szerteszét.
Fakó bódémat nyöszörögve
Vonszolja négy rozzant kerék.

Arlecchino nappali arca,
Mint Pierrot, sápadt-beteg.
S Colombina sarokba rakja
A tarka foltos göncöket...

Gyászos gebék, kullogjatok hát!
Színészek, ripacskodjatok!
Osszon a kóborló igazság
Mindenkinek fényt s bánatot!

A lelket a penész belepte,
De sírni kell s dalolni úgy,
Hogy édenkerti énekembe
Vezessen végül minden út.

1906. november

ELMENTÉL

Elmentél, s én a sivatagban
Lábnymaidat csókolom.
De gőgös büszke szót az ajkam
Nem ejt ki többé már, tudom.

Abból, mi történt, mit se bánva,
Megértettem magaslatozod:
Igen. Te a Galileám vagy,
S én fel nem támadt Krisztusod.

S becézzon bárki másnak ujja,
Gyalázzon bármi szóbeszéd:
Az Ember Fia már nem tudja,
Hová is hajthatná fejét.

1907. május 30.

HULLJ LE, VÉDD MEG, SZÍNEVESZTETT FÜGGÖNYÖM

Hullj le, védd meg, színevesztett függönyöm,
Hervadt gerániumaimat!

Múlj, cigányos élet, elhazudt öröm,
Zárd le, oltsd ki szemsugaradat!

Sztyeppi árvalányhajjal, te, életem,
Csinosítottad hitvány zugom?
Vagy te, éltem, álmom mélyes-mélyiben
Zöld boroddal mérgeztél vajon?

Mint cigánylány, hímezett kendőivel,
Úgy terültél énelőttem el,
Jaj, hajadnak kékes-éjlő fürtjivel,
Jaj, viharzó vágy tüzeivel!

Ájulásomban mit is zokogtam én,
Mily nem evilági szavakat?
Nem tudhattam, mint ki nincs eszméletén,
Mint kit elfogott a kábulat...

Felperzselték füvel ékes sztyeppemet,
Nincs se út, se csillag, sem parázs...
S bárkit csókolgattam - nézd el vétkemet,
Választottad lettem, - megbocsáss...

1908. december 30.

A VÁROS EGYHANGÚ ZAJÁBAN

A város egyhangú zajában,
Zsibongó zűrzavar felett,
Pusztába, éjbe, hófűvásba,
Kiszikkadt lélekkel megyek.

Értelmem szálát elszakítva,
Mindent felejték: mit s miért...
Körül hó, vágány, házkulissza,
Előttem lángok és sötét.

Mi volna, ha megbabonázva,
Kit elhagyott az értelem,
Hazatalálnék megalázva, -
Te megbocsátánál nekem?

Te, aki távol-messze látod
Utam vezérlő fároszát,
Hóviharom mind megbocsátod,
Lázálmom éj-poézisát?

Vagy jobbat tudsz: meg sem bocsátva,
Megkongatod harangjaim,
Ne vesszenek az éjszakába
Hazámtól messze útjaim?

1909. február 2.

MIDŐN, A NAGYVILÁGBA LÉPVE

Midőn, a nagyvilágba lépve,
Egységet benne nem találsz;
Ha nézel a sarok-sötétbe,
S az éjben a halálra vársz;

Dühöngő örült vagy beteg légy,
Vágy éget, bánat fojtogat,
Hidd el: akkor dicsérheted még
A földi boldogságodat.

Ha már se unalom, se vágyak
S félelmek sem hevítenek,
Ha álmod is beszennyezett,
S véred se fürge-ifjan árad, -

Akkor loptak meg tégedet:
Halálod telve gyötrelemmel,
S élted gyors pusztulást nem ismer,
Csak - még lassabban lépeget.

1909. március

Ó, MILY CSODÁS TEKINTETEMNEK

Ó, mily csodás tekintetemnek
Zord északomnak tája mind!
A sík, hol semmi sem terem meg,
Oly pusztta, mint az álmaim!

Itt szellemem konok-dühödten,
A némaságban felnevet;
S egy holló árnya égbe röppen,
S a holt fenyőág megremeg.

Alant a vízesés csobog csak,
Kivájva gyökeret s követ;
S szűz-nemtelen himnusz dalolnak
Najádok a habok felett.

S e jéghideg vizek neszében
Hollóhad károg élesen,
S a meddő szűzek halszemében
Enyészik lassan életem.

1909. március

BÉKÉBEN NYUGSZIK TEODÓRIK

Békében nyugszik Teodórik,
És Dante csendesen pihen.
Valaha tenger árja forrt itt,
Ma - csend van és szőlő terem.
S Ravenna minden lánya hódít
Tavaszszemével, édesen.

Elnémul itt a szenvedélyem!
Nem hallhatom válaszodat!
Előtted semmiség a lényem!
Csupán irigylem sorsodat,
Ó, Galla! - égten égve nékem
Maga a szenvedély te vagy.

1909. június

SPOLETÓI LÁNY

Karcsu, akárcsak a templomi gyertya,
Ám a tekintete tűre hegyes.
Szűz, a találka csodája se kell ma,
Mártírt, máglya tűzére vezess!

Boldogságra, kegyedre se vágyom.
Sértene téged a férfiuvágy.
Nékem elég, ha benézek a rácson,
S gyűlik öledben a kerti virág.

Minden elillan - a nap tüze perzsel -,
Hajszol a szél - de te, Mária! Fenn,
Ím, kerubodnak a szárnya lebeg fel,
Sajdul a kín s a gyönyör szivemen.

Éjszinü fűrtjeidet telefontam
Gyémánttal, mi a verseimé.
Még szerető szivem is beledobtam, -
Hadd tüzesítse szemedben az éjt!

1909. június 3.

PERUGGIA

Félig vidám, félig szomorú nap,
Kék füst Umbria csúcsairól.
Hirtelen a földre zivatar csap,
Ablakom mögött kórus dalol.

Peruggino freskója alatt, túl,
Sötét szem nevet, kebel piheg:
Barna kézzel nagy kosarat vonszol,
útját félve mégse teszi meg.

A kosáron... hófehér papírról:
„Questa sera...¹ Ferences kolostor.”

1909. június

FIRENZE

1.

Pusztulj el Júdásként, Firenze,
Korok sötétjébe merülj!
Szerelmem óráján feledlek,
Halálom óráján kerülj!

O, Bella, gúnynak tárgya vagy ma,
Elvesztegetted bájaidd!
Koporsó-éjedben rohadva
Torzultak el vonásaid!

Autómobiljaid robognak,
Nézem a torz, új házakat,
Az össz-európai pornak
Te magad adtad el magad!

Biciklik csöngetnek a téren,
Ahol a szent elhamvadott,
Hol Vinci kutatott az éjben,
Beato kéket álmodott.

Mediciek nyugalmát dülva,
Liliomaid taposod,
Nem támaszthat fel téged újra
Poros, zsibongó piacod!

Orrhangú nép tereferéje,
Sokszintes bánat, templomok,
Holt rózsaszag - merülj el végre!
Tisztítsanak meg új korok!

---

¹ Ma este (*olasz*)

1909. május-június

2.

Firenze, írisz gyöngye kelyhe;
Kiért egész napokon át,
Reménytelen vággyal betelve,
Szívtam be Cascinéd porát.

Oly édes képtelen reményem:
Álmodni, élni is veled;
Már vénülő szívemmel érzem
Ősi varázsodat s heved...

De mégis el kell tőled válnom,
És messzi-messzi tájakon
Füstszinű íriszed - az álmom -
Átfénylik ifjúságomon.

1909. június

3.

Múlhatatlan vágyaimmal
Lelkemet telítve most,
Füstös írisz gyöngye szirma
Áraszt édes illatot,
És vitorlám vízre lökve,
Széllel hajszol engemet,
S ha megunta már, örökre
Esti égbe eltemet,
És ha izzó esti kéknek
Magamat megadtam én,
Elterel - a kékbe kéket -
Tengere hullámaként.

1909. június

4.

Perzseli naphevitett köved
Láza tekintetemet,
Látom: a füstszinű íriszek
Lángja a légbe lebeg.
Búslakodás, fura ária,
Jól betanultalak itt!
Égszin egedbe, Itália,
Lelkemnek éje tekint.

1909. június

5.

Hamis ablakok éjszinü égen,
Villanyfényben a vén palota.
Átmegy ő - csupa csipke az éke
Meg az arca sötét mosolya.

Ám a bortól a szem zavaros ma,
S ereimbe lobot vet a vér...

*Mit daloljak ma este, signora,
Az ön édesebb álmaiért?*

1909. június

6.

A firenzei délidőben
Még inkább kiürül szívem:
Némák a templomok, s a zöldben
Minden virág örömtelen.

Őrizd érzéseid, vigyázva
Művész-hazugságaidat:
Csak lenge csolnakukba szállva
Hagyhatod el világodat!

1909. május 17.

7.

Toszkán völgyek királya:
Fölszáll az esti lágy meleg
Kéményfüst-kék színün...

És bőregéreként lámpa-
Lángok között kereng-kereng
Az oszlopok körül...

És ím a völgyeken már
Fényeknek ezre gyúl,
S kirakatokban immár
Kő csillan válaszul,

S a városra borulnak
Kék árnnyal a hegyek,
S signoráknak dalolnak
Canzonét a terek...

Füstől porlepte írisz,
S a serlegben felhabzanak
A Krisztus Könnyei...

Táncolj csak, énekelj is,
Firenze, áruló ki vagy,
Perzselnek rózsaszirmaid!...

Örjítsd meg canzonéddel
Szerelmes szívemet,
S elvéve álmom éjjel,
Gitárod félretedd,
És könnyed eltitkolva,
Csak rázz csörgődobot!
Üres sikátorokban
Daloljon bánatod...

1909. augusztus

MADONNA DA SETTIGNANO

Nézve, ahogy mész átal a hágón,
Látta tekintetem át
Ködbe vesző Toszkánia távol
Ormai lágy vonalát.
Sárga a vállkendőd, cicomája:
Pírja-fakult pipacsok.
Nagy szemeiddel nézed az árva
Külhoni átutazót.
Tiltod-e, kit vándornak örökre
Ítélt sorsa - nekem,
Mária, vetve e távoli földre,
Méláznom neveden?

1909. június 3.

FIESOLE

Szekerce csattog, s messzi a
Völgyön harangok szava száll át,
Úszik felénk s fölkelti a
Régmúlt idők aranyló álmát...
Nem ily szekercecsattogástól
Visszhangzottak-e a hegyek,
Midőn az ormokról Beato
Firenzét pillantotta meg?

1909. június

LESÜTVE SZEMEID SZERÉNYEN

Lesütve szemeid szerényen,
Fátyollal fedve válladat...
Szentek szentjének tartanak,
De mégis hitszegő vagy, érzem...

A szűzzel lenni - Máriával,
A tenger édes éje ez...
Világiakra nemhiába
Gyanakodott a szerzetes:

Falmélyedésbe, félhomályba
Rejtették a barátok őt -
Hogy fel ne dülja bűnös álma
Az imába feledkezőt...

De ezt a fráterek megunták

.....
.....
.....

Vége ködöknek, hagyománynak!
Ma már a templomokban ő
Egyként világinak, barátnak
Szentségtelen-elérhető...

A költő - titkos hódolója
Szépségednek - csak ő lehet,
Mária, aki nem múlnak
Láthatja még a fényedet!

Ő, a sötét falmélyedésben
Térdelve, bánja vétkeit,
Meggánja dölyfös szenvedélyben
Fogant és bűnös verseit!

S te, szíved jóságos kegyével,
Ne haragudj, ha lánggal ég,
S ha néha tán szerelmi hévvel
Néz az egekbe föl, feléd!

1909. június 12.

A MŰVÉSZET NEHÉZ TEHER

A művészet nehéz teher,
Ám minekünk, költőknek, érték
A lét, perc-örömeivel!
Ó, ha a *dolce far niente*
Érezzük, amikor a vér
Dalolva ereinkbe árad,
S a lángoló szerelemért
Felhők közt röpköd már a vágyad,
S azt álmodod, mintha maga
Az élet pezsgő-csillogása
Nem volna más - a *cinéma*
Lágy, pislogó dorombolása!
S év múltán - egy másik haza,
Fáradtság, ismeretlen város,
S a moziban ugyanaz a
Francia nő, s éppoly varázsos!...

1909. június. Foligno

A LÉTÜNK GYŰRÜJE OLYAN SZŰK

A létünk gyűrűje olyan szűk:
Lásd, minden út Rómába visz,
Szolgaian, előre sejtjük,
Mindent ismétélünk mi is.

Bús végzetem jövőm kódében
Dereng, úgy mint akárkinek:
Ismét szeretni Őt az égben
S megcsalni újra idelent.

1909. július

EZ MIND OLY RÉG VOLT, OLY RÉG

Ez mind oly rég volt, rég volt, oly rég,
Bejárták a napok körük.
Milyen erő, illúzió még
Idézhetné, mi messze tűnt.

Kristályos-tiszta hajnalórán,
Moszkva Kreml-falai alatt,
Talán a földem visszahozná
Régmúlt rajongásaimat?

Vagy Húsvétkor, a Néva-parton,
A szélben, fagyban, jég alól -
Kampós botjával koldusasszony,
Nyugodt hullát, előkotor?

Vagy tán megöszült őszidőben,
Tisztás fakó, nyirkos fűvén,
Permetező esőben, ködben
Egy ifjú kánya tép belém?

Vagy csak bús, csillagtalan éjen,
Négy fal közé elrejtezőn,
Vas-szükségszerűség nevében
Elszunnyadok a lepedőn?

S az új létben, mely más egészen,
Felejttem, mit ma álmodok,
S dózsákra úgy emlékszem éppen,
Ahogyan Kalitára most?

De hiszem - el nem múlhat végleg,
Mit úgy szerettem, sohasem,
E nyomorú lét szívverése
S felfoghatatlan álma sem.

1909. augusztus

KRISTÁLYOS-KÖDÖS HOMÁLYBAN

Kristályos-ködös homályban,
Álomi káprázatom:
Ismeretlen arca-árnya...
(Étterem-különszobában
Asztalon palack borom.)

Cigánydalok vijjogása
Távolabbról szállt ide,
Hegedűk ködös siráma...
Szél hatol s szüzek virága
Karcos tükrök mélyibe.

Szemtől szemben - s égve-kéken
Megmutatkozott a tér.
Ó, Magdolna! Ó, Magdolna!
Sivatag sunyó tűzében
Lángokat lobbant a szél.

Szűk kupád s a téli éjnek
Ablakán túl hó vakít -
Csak az élet fele volna!
S viharon túl - dél hevében
Perzselődnek tájaid!

Minden kínzást megbocsátva,
Becsmérlést, dicséretet,
Vipera-mosolyokat, s a
Koldulást is, - törd szilánkra
Serlegként az életet!

Hogy a hosszú éjek ágyát,
Meg ne töltse vágy s a kéj!
S ha a hegedű visítna,
Megriadt szemek világát
Oltsa ki halálos éj!

1909. október 6.

HASONMÁS

Egyszer, vak október ködében,
Ballagtam, dúdolgatva én.
(Ó, fizetetlen csókok éje
Nem pénzen vett leány ölen!)

S ím - még sűrűbb ködökbe érve,
Rég elfeledt dal szállt felém.

S feltámadt ifjúságom álma,
S te, mintha élnél, mintha még...
S elragadott az álmok álma,
Eltűnt a szél, vihar, sötét...
(Így ébred a kamaszkor álma.
De, mondd, ó, visszatérsz-e még?)

Váratlan - éjszaka ködéből
Elémbe imbolyogva lép
Egy vénülő ifjú (de rémlő:
Nem volt-e álombéli kép?),
Kilép az éjszaka ködéből,
És egyenest elémbe lép.

S így suttog: „Unok lődörögni,
Szippantani ködök dohát,
Más-más tükrökben tükröződni,
S csókolni mások asszonyát...”
S furcsának tetszett nekem ő is,
Összeakadtunk újra hát...

Majd - pimaszul elvigyorodva -
Mellőlem eltűnt hirtelen...
Oly ismerős-bús ez az orca,
Valahol láttam már, igen...
Talán a tüközüvegen
Magammal találkoztam volna?

1909. október

VÉGEZTEM A BÉKÉS ÖRÖMÖKKEL

Végeztem a békés örömökkal,
Bosszant kései nyugalmam is.
Mindenünnen sajgó ének tölt el,
És magányba, pusztaságba hív.

Hontalan s otthontalan az élet,
Megértettem ezt valamikor,
Hogy - szirén szerelmeként - az éjet
Átdalolta-szállta egy motor.

1910. február 11.

ŐSZ ALKONY SZÁLLT A SÁPADÓ...

Ősz alkony szállt a sápadó
Városra tavaszesten.
Távolról autókürt dalolt
Győztes-rekedten.

Nézz ki a sápadt ablakon,
Az üveghez tapadva...
Csak nézz! Megcsaltál egykoron,
Visszavonhatatlan.

1910. február 11.

ÉTTEREMBEN

Sohasem feledem (igazán volt vagy mégsem
Az az este?): az alkony tűzén
Fellobogtak a lángok a sápatag égen,
S lenn kigyulladt az utcai fény.

A teremben az ablak elébe leültem,
Hegedűk szerelemdala szállt.
És egy éjszinű rózsát a serlegbe tűztem,
Rálocsolva *ayim* aranyát.

Odaküldtem neked zavarodva-eszetlen,
De megláttam a gögödet is.
Lovagodhoz fordulva kimérve-kegyetlen,
Csak ezt mondtad: „Szerelmes ez is.”

S belevágtak - akár felelet - a zenészek,
Eszelősen a húr rezegett...
Lebecsülte szerelmemet ifjui lényed,
De picit remegett a kezéd...

El is tűntél, akár rebbenve madárhad,
S mint az álom, olyan sebesen...
S lecsukódik a pilla, a parfümöd árad,
Már elsuhogott a selyem.

De te visszatekintve a tükrökből énrám,
Kiabáltad: „Akarsz? Ne latold!...”
S a terem közepén táncolt a cigánylány,
S visitó szerelemdala szólt.

1910. április 19.

DÉMON

Ölelj, szoríts fehér karoddal,
Kóborlás volt csak életem...
Ó, álom! Lázás csókjaiddal
Te új világot adsz nekem.

Vad szenvedélyedben kísért egy
Tavas sosemvolt bánata,
S úgy tündököl, mint messzi fények,
És zeng, mint zurna lágy dala.

Füstsín-lila hegyekbe hoztam,
Hogy lássad, halljad, csüggeteg
Szemeim, ajkamat, s karomnak
Törött indája hogy lebeg.

S hegyormi alkonyat tűzében,
Széttárva kéklő szárnyamat,
Álmodva Tamaráról véled,
Elvesztettem hatalmammat...

S álmodom - távoli aulban,
Eget ostromló csúcs alatt,
Látom, amint a mennybe lobban
Vágyakozón, a fátyladat.

Ott szétterül s táncol zokogva,
Por száll föl és a zurnahang...
A vőlegény nem ér nyomodba!
A csecsen ólom biztosabb.

1910. április 19.

AZ EMBEREK KÖZT JÁRNI MILY NEHÉZ

Ember hamvadt el ott.

Fet

Az emberek közt járni mily nehéz,
S tettetni, hogy van bennem élet,
S azokhoz szólni szenvedélyről és
Vad vágyakról, kik még nem éltek.

S míg nézem éjeim rémálmait,
Érzések káoszában lelni rendet,
Hogy halvány pírjában művészetemnek
Meglássák létünk gyilkos lángjait!

1910. május 10.

VALAHA DÖLYFÖS, BÜSZKE VOLTAM

Valaha dölyfös, büszke voltam,
Most egy cigánylány édenem,
S őt kérem - megbékélt-nyugodtan:
„Táncold el nékem életem!”

Sokáig tart iszonyu tánca,
S előttem szállnak éveim
Öröletei, hunyt varázsa
S taszító képzelgéseim...

Hol körbering, karját emelve,
Hol kúszik kígyóként, - s legott
Megdermed, bágyadtan-leverve,
S elejti a csörgődobot...

Ó, valaha mily gazdag voltam,
De az sem ért lyukas garast:
Arany, viszály, szerelmek - mostan
Már csak az unalom maradt.

1910. július 11.

S IFJONTI LÁNGJAID MEGINT

S ifjonti lángjaid megint,
Elméd s erőid robbanása...
De boldogság nem volt - s ma sincs.
Bár nem maradt kétely se mára:

Járj végig vészes éveket,
Hol mindenütt veszélyek lesnek.
De hogyha épen érheted
A célt - csodákban is hihetsz te,
És végül is megérheted,
Nem is volt szükség boldogságra,
S fél-életed sem éri meg
Lelked elérhetetlen álma,
Hogy túlcsondult a peremén
Rajongásod költői kelyhe,
S egész világgal egybekelve,
Minden miénk már - s nem enyém, -
És csak szeliden mosolyogva
Idézi emlékezeted,
Mit gyermek-lényed álmodozva
Boldogságának nevezett.

1912. június 19.

BÚS, ŐSZI ESTE VOLT

*„Éj anélkül, akit fénylő
Néven úgy hívtak: Leonóra.”*

Edgar Poe

Bús őszi este volt. Eső üvegzejében
Gondoltam százszor át kínzó kérdésemet,
Midőn egy gentleman ködlő, hatalmas árnyban
Lépett szobámba. És mögötte borzas eb.

A vendégem leült a kandalló elébe,
Az eb meg elterült, mintegy követve őt.
Szólt udvariasan: „Sir, itt az idő, végre
Békéljen meg a Sors Gényusza előtt!”

„Ám ifju lázamat a vénség visszahozza...” -
Így kezdtem volna én... de félbeszakított:
„Már megint ugyanaz: *őrült Edgar s Leonóra.*
Vissza semmi se tér. - Most mindent megtudott.”

És furcsa: életem vihar s pokol volt régen,
De most - ez este -, míg ott ült az idegen -
Az ő tárgyilagossága, nyugodt tekintetében
Hirtelen egyszerűbb lett az egész nekem...

Elment a gentleman. De ott maradt kutyája.
S ha bús vagyok, reám néz jóságos szeme,
És mintha mondaná, míg térdemen a lába:
Ideje volna, sir, már megbékülnie.

1912. november 2.

A MÚZSÁHOZ

Végzetes-vigasztalan halálok
Híradása titkos éneked.
Testamentumokra szórod átkod,
S földi boldogságunk megveted.

És hatalmad oly erővel árad,
Elhiszem a szóbeszédet, -
Az angyalokat megbabonáztad,
Szépségednek mind a rabja lett...

És ha a hiten kacagsz te éppen,
Látom újra a fejed fölött
Azt a halvány, bíbor-szürke-kéken,
Fényben égő valahai kört.

Jó vagy, rossz vagy? - Egyiké se lázad.
Bölcsen írták rólad valahol:
Némelyeknek Múza és csodás vagy,
Énnekem meg szenvedés, pokol.

Nem tudom, egy virradati órán,
Amidőn erőm már nem maradt,
Mért nem haltam meg, de látva orcád
Kértem a vigasztalásodat?

Nem kívántalak, csak ellenségnek,
Mért is tékozoltad rám kegyed:
Csillagos eget, virágos rétet
És elátkozott szépségedet?

S álnokabb, mint észak zordon éje,
S mámorítóbb, mint arany ayi,²
S kurtább, mint cigánylány szenvedélye,
Szörnyű volt becéző ujjad is...

S könnyű lábbal szentségekre hágva,
Végzetessé vált az öröömöm,
S örület lett szívem kéje-vágya -
Keserű, akárcsak az üröm!

1912. december 19.

---

² *ayi* - francia pezsgőfajta

SZERETNÉK ÉLNI ESZTELEN

Szeretnék élni esztelen:
Személytelennek arcot adni,
Örökké tenni pillanatnyit
És testivé, mi testtelen.

Nyomasszon életem vad álma,
Vergődve fuldokolhatom, -
De egy vidám ifjú talán majd
Ezt mondja rólam egykoron:

*Bocsássuk meg komor valóját,
Tán ez mozgatta valaha?
Hisz csupa fény volt, csupa jószág,
A szabadság diadala!*

1914. február 5.

HAMLET VAGYOK

Hamlet vagyok. Dermed a vér,
Az ármány vetné már a hálóm.
De szívemben szerelem él -
Egyetlen lányért a világon.

A lét fagya Oféliát,
Téged rabolt el messze-messze.
És mérges törrel döfve át,
Halok, hazám porába esve.

1914. február 6.

EMLÉKSZEL? ZÖLDEN, ELNYUGODVA...

Emlékszel? Zölden, elnyugodva
Pihent az álmatag öböl,
Mikor hadihajók vonultak
Rendben elő a semmiből.

Négy szürke. S kérdések kínoztak
Bennünket még órákon át,
Míg bámultuk a fontoskodva
Járkáló matrózok raját.

Vonzóbb lett a világ és tágabb,
De útra keltek a hajók,
Fúródva éjbe, óceánba,
Négyüknek már nyoma se volt.

S megint a régi lett a tenger,
Bágyadtan pislant a torony,
Amikor utolsó jelekkel
Búcsúztak a szemaforon.

Milyen kevés is kell e létben,
Két gyermeknek - neked s nekem!
Hisz minden új, kis semmiségben
Örömről lel szíved s szívem.

Késed pengéjén akaratlan
Távoli táj porát leled -
És a világ ismét szokatlan,
Színes ködökbe rejtve.

1911-1914. február 6. Aber' Wrach, Finistère

HÁT MOST MI LEGYEN?

Hát most mi legyen? A kezéd sajog és lehanyatlak,
S öröklét nézne kihunyt szemeid bogarába,
S csitultak a kínjaid. Ám ha gyötörne a kín is, -
Mindez mire jó? - Hisz az éj közelít a hadával.

A nap, ha bejárta körét, a sötétbe szállott.
Nyisd hát fel a könyveimet: beleírva, mi eljő.
Igen, próféta valék, míg szívem is érted imát szólt, -
S daloltalak is, de hiszen nem vagy te királynő.

S én rab, se király: teneked hatalom sose kellett,
Se földi, se álomi: nem, sem a lenti, se fenti.
Új terhem: amíg ez a test temetőbe kerülhet,
Sír nyirkos ölébe, - dologtalanul tekeregni.

Ember vagyok. És a bukásom elismerem én itt,
Ám terhel az aggodalom: mindegyre erősebb,
Atyámnak a háza iránt, s ez a szívem emészti,
S ismétli: *Mi még tehető, tedd azt mielőbb meg!*

1914. február 21.

CARMEN

L. A. D-nek

1.

*Mint színek háborgó vizen,
Mikor gomolygó fellegeknek
Vad fénye villan hirtelen,
Szivem úgy változik, riad meg
Éneklő viharod alatt,
Orcám a vér lángba borítja,
S boldogság könnye fojtogat
A közeledben, Carmencita.*

1914. március 4.

2.

*Az égi patina s a hold szilánkja fényes,
Azúrban alszik, és a szél, ha kél, alig
Lélegzik, s a tavasz utolsó jege éles,
S álmos viharba száll, zavart a lélek is...*

*Mi lágyabb, mint a hold, az alkonynál sudárabb?
Ne áruld el soha, barátodnak se mondd:
Ha a tető alatt, a kis padlásszobában
Nem esti fény ragyog csupán az ablakon.*

1914. március 24.

3.

*Van reggel-démon. Füstös fényü még,
Aranyhajú, derűs minden vonása.
Lengő khitónja kék, akár az ég,
Gyöngyházzivárvány csillogása.*

*De mint az éjen áttetsző azúr,
Az arcán olykor átsejlik a rémség,
S aranyló fürtje vész-veres sötétség,
S hangjában múltad száz vihara dül.*

1914. március 24.

4.

Tavaszi hóvihar dühöng.
Szemem az olvasástól fáradt...
Ó, szörnyű óra, amidőn
Jóslatot mondva Zunigának,
Josét megpillantotta ő!
A tekintete gúnytól fénylett,
Gyöngyfogsora villant elő,
S feledtem minden napot, éjet,
Szívemben lüktetett a vér,
Hazám emlékét eltemettem...
S ő így dalolt: „*Az életeddel
Fizetsz meg a szerelmemért.*”

1914. március 18.

5.

A lánynak hódolók között,
Akiknek nyüzsgő raja tarkáll,
S mind Carment hívja és csak őt,
Egy néma árny a szürke falnál
Áll, Lillas-Pastia kocsmája
Előtt, és bámul morcosan,
Nem kérve, részvétet se várva,
Míg dob csörög, selyem suhan,
S cseng karkötők csengettyühangja, -
A tavaszra emlékezik,
S zengő harmóniák között ma
Csak néz az éneklő alakra,
S álmodja költő-álmait.

1914. március 26.

6.

Haragvó, színtelen szemek
Gőgös, kihívó megvetése.
Minden vonása: énekek.
Így láttam Önt először én meg.
A nézőtér sötét. Csitulj!
Zsabó szoros feketesége.
S egy sápadt arc... s vállára hull
A fürtje, mint folyó az éjbe...
Ó, nem, nem ez volt életem
Legmeglepőbb találkozása!
De nyugtalan s oly idegen
Testének minden rándulása...
A büszke szem tekintetén
Áttetszett: benne bosszúság van...
(Dühödten így sandít felénk
Az oroszlán, ketrecbe zártan.)

S ott, a kerek csillár alatt,
A seguidilla messze ringott,
És Önben féltés és harag -
Escamillo nem Önhöz indult.
Nem Ön rándítja zsinorát,
Hogy hunyjon már a lámpa fénye,
S az elhagyott José szemébe
Nem Ön villantja gyöngyfogát...
Ó, nézni némán - nincs erőm,
Mondani nem kell s nem lehet,
S Ön (csillag mennyei tetőn)
Kígyózva, lustán lépeget,
És elmegy - lankadtan haladva,
És gyöngéd vállának dala,
Oly szörnyen édes-ismerős ma,
Hogy nem feledhetem soha,
Mint emlék egy másik hazáról, -
Az arca lelkem kincse lett...

S ott: *Menjünk, menjünk messze, távol*
A földi lét ezer bajától!
Kiált, ki máris elveszett...

És március hava pereg.

1914. március 25.

7.

Barkák - tavasz jő, olvad már a rét,
Sajnálunk mégis egy másféle fényt,
Ez arra vall, hogy pislog valahol
Egy gyertya még, s imám is forrva-forr,
S csókszomjas ajkam válladra hajol.

Ez árpaszőke kalász: a mező,
S a darukrúgás egekbe vesző,
Ez arra vall, hogy a sövény megett,
Várhatlak, míg az alkonyfény pereg.
S tudom, hogy nem feledtél engemet.

Rózsák - riasztó szirmaik heve,
Nem a te fürtöd éjlő verese?
Nem titkos árulás az ének is?
Nem Carmen rabja lett a szívem is?

1914. március 30.

8.

Éjsötét s vad éltem elfelejtett
Himnuszának visszhangja te vagy.
Carmen, oly bús, oly csodás szívemnek,
Hogy téged megálmodhattalak.

Már tavasz cseveg, csobog, megárad,
S én, vad álmok rabja, alva csak
Bűvölődöm; megvadít a bájad -
Mint gitárhúr, kasztanyettahang!

S te, akinek álmok közt visz útja,
Boldogabb idők trónjára ülsz,
Császárnő, rózsákkal koszorúzva,
Tündérmesék álmába merülsz.

Alszol, kígyó-gyűrűben, te édes,
Mákonny altat, és meglátod azt
A morotvát, ahová elérhetsz,
És elérhetetlen álmomat.

Látsz alkonytalan napot s az égő,
Az imádott, elhagyott vidék
Dallal dalló s kéklő kéklő
Rezdületlen-boldog édenét.

Rezdületlen életedben csend ül,
Csak a lombok sátora alól
Hangod furcsa, mély csodája csendül,
S vad cigányszerelmekről dalol.

1914. március 28.

9.

Szerelmünk nem madárkalitka,
De én tied vagyok!
És álmom egyre újraszítja
Lángoló alakod!

Igen, ragadozó kezedben,
Csaló szemedben ég
Rémálmom, hasztalan szerelmem,
A lázas éji ég.

Dalolni foglak, égi boltnak
Ajánlva hangodat!
Mint áldozópap, csillagoknak
Szentelve lángodat!

Hullámként, zúgó vers-vizekről
Folyóm ragad tova,
És Carmen, parfümöd kezemről
Le nem mosom soha...

És csendes éjen pillanatra,
Mint fellobbant parázs,
Megvillan hófehér fogakkal
Szép arcod, a csodás.

Reményem él, gyötrő, de édes,
Te - más földön talán -
Egyszer, titkolva bár, de mégis
Gondolni fogsz reám...

Az élet viharát megélten,
Csalódást és a bűt -
E gondolat most újra kéljen,
Carmen, oly egyszerűn s fehéren,
Akár egy messzi út!

1914. március 28.

10.

Nem, az enyém soha, de másé sem leszel te,
Bús évek horhosán át e tudat hozott,
Üres napokon át, miknek nyomaszt a terhe.
Így lettem én a te poétád s hódoló!

Itt - szörnyű bélyege női áldozatodnak
Csodás szépségedért - felfogni sincs erőm.
Ott - kozmosz lelke sír, világai bolyognak,
Szférák harmónikus rendjétől rendülön.

Ettől remegtem én meg a sötét teremben!
Azóta féltelek, szegény, reménytelen!
Különös szemeid kísérték akkor engem,
Nem tudva, sejtve még... hogy ez már szerelem!

Magad törvényeit követve szállsz az égbe,
Pályád sem ismerőn, a csillagok felé,
S ez a világ neked csak füstök lenge képe,
Hol felgyújt valami, s dalolva lánggal ég.

S pirkadatában ég szilaj-vad ifjúságod...
Nincs boldogság, csalás: minden csak fény s dalok...
Egyetlen dallam ott az öröm és a bánat...
Szeretlek, *Carmen*, én is épp ilyen vagyok.

1914. március 31.

SÖTÉT IDŐKBEN SZÜLT FIÚKNAK

Z. N. Hippiusznak

Sötét időkben szült fiúknak
Útjukról még emléke sincs.
Mi - sarjai Oroszhonunknak -
Őrizzük szörnyű éveit.

Ó, mindent elhamvasztó évek!
Örültség fűtött vagy remény?
Szabadság, háború visszfénye
Csillog az arcokról felém.

Most hallgatunk - a vészharangok
Elnémítottak valaha.
Szívünk, mely egykor úgy rajongott,
A végzet-pusztaság hona.

S halotti fekhelyünk felett csak
Szálljon, rikoltva varjuhad, -
Ki nálunk méltóbb rá, Uram, hadd
Láthassa meg országodat!

1914. szeptember 8.

ANDREJ BELIJ VERSEI

KÜLVÁROS

Ünnep volt: részegek
kurjongattak hangosan.
Az utcán, házszegeteket
kerülve, csavargó suhant.

Baljósan, feketén,
kis létrával kezében,
víg dallal futkosott a vén
lámpagyújtogató serényen.

Az alkony arany-vörösét
gyárkémények fedték el
s a füst hamuszínű-sötét
gomolyai az égen.

1904.

KÉTSÉGBEESÉS

E. P. Bezobrazovának

Vidáman szikrázó a jég.
De szívem jégöntvény-rideg lett.
Szirmát a hó hadd szórja szét, -
S göngyölgjön papirusz-tekercset.

Hóbucka roskad: szinte forrt,
Hőörvény-csipkéit kibontva,
A hó a homlokodra mord
Füstöt terít, s elszáll robogva.

Hasonmásom nyomon követ,
Végigvillan fagyos palánkon,
Elcsúszik, s a fagyos követ
Elhagyja, - most már én se látom.

Ó, lélek, állj - dermedj magad!
Pelyhek, vakítsatok meg végleg!
Az égbe kopjaitokat
Szúrjátok, utcalámpa-fények!

Virága-hullt, kihunytt napok,
Eldalolatlan ének lesztek.
Járjátok, lámpa-osztagok,
Sikos jég-táncát fényeteknek!

1904. Moszkva

A SZÁMŰZÖTT

M. I. Szizovnak

Elhagytam városom örökre,
Dübörgéstől, zajoktól rettegek.
Még messziről, rengőn-röhögve,
Csúfolnak gúnyolódók engemet.

Ottan az öröklétről szóltam -
És kövekkel dobáltatok ti meg.
Múló rohamban rángva nyomban
Kinevettétek szenvedésemet.

Elhagylak, száműzötten mától, -
Szabadságomat nem köthetitek.
Futok - meggörbült, sápadt vándor -
Aranyló búzatáblák, köztetek.

Zsombékokon, rozsföldre érve,
Futok a síkon át, a téres réteken.
A kék búzavirág elébe
A földre hajtom ősülő fejem.

Gyöngéd virág, te érints engem,
Hullasd rám, hullasd kristályharmatod!
Megnyugszik lázban égő lelkem,
Gyötrelmek-ülte lelkem is amott.

Az alkony szégyenkezve gyűjtja
Gyöngyház-szivárvány, rózsás sávjait.
S a lomha szellő fűjja-fűjja
Hajam ezüstlő-őszes szálait.

1904. július Moszkva

TROJKA

Gyí! A gyors paták dobogva
Törnek csendülő jeget;
Körbefordul cifra trojka,
S szédítő vágtába kezd.

Napkorong, felhők öléből
Ki-kibújva, pírban ég.
Kocsisom csatos övéről
Szikra villan szerteszét.

Jó az alkony: égi kéket
Fénylő-bíbor öv kerít.
Hahotázva táncra kélnek
Valdaji kolompjaid.

Tüzből szőtt abrosz borul ma
Széjjel a hideg havon.
Lángok gyúlnak aranyosra
Pingált, ékes jármodon.

Ott vagyunk. A szél csitul tán.
Tornácon ki is fogad?
Jaj, milyen szélfúttá orcán
Látok bíbor foltokat?

Mellém huppan mosolyogva.
Szólít: „Szervusz, édesem...”
S fölnevet megint a trojka
Rézkolompja érdesen.

1904. június Szerebrjanij Kologyez

A SZABADBAN

Munyinak

Köszöntlek, -
Szabadság,
Áhitott -
Láncoktól oldva,
Szabadság,
A te diadalod
A táv, beragyogva, -
Fagyosra
Sápadott.

Átfut a szél, megsárgult fűbe cibálva, -
Virágai őszi-fehérek.
Fekszem a föld fagyára.

Furcsa-rugalmasan ingnak a száruk,
Szabadok, merészek.
Fülelek fű-susogásra.
Csak csendben...
Elég már:
Virágok:
Sápatag őszi-fehérek,
Virágok,
Csak csendben...
Sírok: a szív fáj.

1904. augusztus Szerebrjanij Kologyez

HULIGÁNDAL

Éldegéltünk - én meg ő:
Kerítünk a temető.
Csontváz lett a cimborám,
Télen-nyáron járt hozzám.
Frász a váz, szelid szívem -
Sétaútunk cinterem.
Kacagva emlegetett
Vidám temetéseket: -
Koporsók után haladt,
Korsóként gurult a pap:
Szállt a tömjén füstje is.
Pohos volt a gyászokcsis.
„Szentek közt békére lelj!”
Testünk deszka nyomta el.
Éldegéltünk - ő meg én.
Tingli-tangli, könnyedén.

1906. július Szerebrjanij Kologyez

ÉLET

V. I. Ivanovnak

Míg csak élek, előre haladhatok.
Megfordulni gyáván - nem lehet.
Látom lábnyomoktól koptatott,
Forró, porlepett ösvényemet!

Illatozva, esküvel ki hívogat,
Véle járnai messzeségeket,
Hogy szellő-se-lengte nap, midőn a pór arat,
Ontsam áldozati véremet?

Fénysugár-kopják a keblemet
Szétszaggatták alkonyat tűzén.
Megitattak dörgő árral tengerek,
Aromás borok tömlőjeként.

Hogy dalol a zöld-vöröslő alkonyat, -
Szenvedélyre gyújtja szívemet!
Dermesztő esőknek széthasad
Fagy-kristálya a fejem felett.

Körben csak mezők - füves terek,
Bennük majd a békémet lelem:
Szárak szárazak döfködjék a mellemet,
Kopjaként, ha közénk esem!

1906. augusztus Szerebrjanij Kologyez

BACCHANÁLIA

Hozott egy tűzsinű khitont
S dobozba zárt fekete maszkját.
A rózsák minden asztalon
Zöld szárukat lehajlították.

Ivott-ivott és hallgatott,
Frakkján virult kaméliája,
Kiment, s az éjből ablakot
Rezegtetett meg hahotája -

Ott, - hol a párkányok felett
Már gyöngéd hajnalfény piroslott -,
A maszk mögé elrejtezett,
S bíbor köpenybe burkolózott,

Halottnak tettetvén magát...
Habzó pezsgő folyt a pohárba.
S véres koporsóját barát:
Két harlekin vitte a házba.

Arc-viasza előtt megállt
Mindkettő, keresztet vetettek, -
S egy fél-álarcot a lezárt
Koporsófedélre szegeztek.

Az egyikük gyászéneket
Visongott vékony hangu náddal.
Másik virággal fedte be,
Álmodozó kaméliákkal.

Az odatartott tálba, mint
A bor, tűzszínű harmat csordult,
Vaspálcával mellét amint
Átdöfte már a hosszúorrú.

1906. München

ANYÁMNAK

Kiléptem szegényes síromból.
Nem várt előtte senki sem.
Senki: csupán egy lombjafosztott,
Hitvány bokor bókolt nekem.

Leültem hát a kriptalapra...
Hová megyek, mi lesz velem?
Tüzem kihamvadt... felragadva
Hunyt lángomat - hová vigyem?

Azóta rég elfeledett már
Mind, aki állt a sír felett.
És az a nő, ki szeretett tán,
Most föl sem ismer engemet.

Szemüreg-éjem oly riasztó,
Lakába senki sem bocsát.
Itt meg nem óvnak vad vihartól
A rongyos, foszladó ruhák.

Nem. - Hát kriptámba visszabújtam...
Sír, drága, jó anyám te vagy,
Te, aki széttört koszorúddal,
Siratod mindegyre fiad.

1907. január, Párizs

ESTEFELÉ

Víjjog, füttyent, nyekken, nyikkan,
Rőzsével zörög.
Fénye hunytán Nap lepottyan
Rekettyék között.

Szántóföldek száraz árján,
Mezsgyék tengerén,
Szalma-szérűn, ágak árnyán,
Rétek rejtekén -

Házakat szikkaszt a hőség.

Nézik mérgesen:

Néma, idegen mezőség

Nyúlik szélesen, -

Dúlva-fúlva néznek égre,

Mind harag-pupos;

Jármon vödörrel vizért megy

A menyecske most.

Öreg hombár küszöbére

Ült öregapó.

Öreg szél öreg vidéken

Ödöng valahol.

Bársonyos-fekete árnya

Perget rozskalászt,

A magokat mind kirázza;

Érted-é szavát?

Víjjog, füttyent, nyekken, nyikkan,

Rőzsével zörög.

Fénye hunyt: a Nap lepottyan,

Rekettyék között.

Borzolódnak parasztházak:

Görnyedt armada,

Mint az agg nők szürke-száradt,

Együgyű hada.

1908. Jefremov

ÁLLOMÁS

G. A. Racsinszki

Büfé: a fénye tompa.

Ül a tisztos, ősz öreg,

Kotlett fölé hajolva;

Vállrojtja leng-rezeg.

Mellette úri dáma,

Korszázsán igazít, -

Kezében cifra táska;

Tréfál, kacérkodik.

De ott - bozótosok közt,

Az úton ő suhan.

Váltók pislognak rá zöld

Szemükkel gonoszán.

Fagy járta át a mellét,
S hová mehetne még: -
A sín páron hajolj kék
Mozdonyfüstök fölé!

Őt senki sem figyelte.
Élelmet sem talál.
S ím - állomás dereng fel,
A peron fényben áll.

A restiből az útra
Kijönnek, járni még.
Simulj az ablakukra,
Remegj rá ólom-éjt!

Rajuk sötéttel verjed,
Esős vidék, sivár!
Tapadj rá, ismeretlen
Rém, ablakukra már!

Oda - a messzeségbe
Fut a vonat tovább,
Hol szem villant az éjbe,
Csak éj van s pusztaság.

Egyedül áll... A váltó
Már szabadot mutat.
Bokrok szagatnak szálló
Rubin csillagokat.

S a talpfákra vetette,
Tüzek elé magát,
Csont roppant, meg se rengve
Rohant a mozdony át.

Oda - a messzeségbe,
Fut a vasút tovább,
Hol szem villant az éjbe,
Csak éj van s pusztaság.

S büfé: a fénye tompa,
Ül tisztos, ősz öreg,
Kotlett fölé hajolva,
Vállrojtja leng-rezeg.

S egy örmény, szolgák közt, a
Szivarjáról megint
A hamuját leszórja, -
Nyeli a grenadint.

Rajuk sötéttel verjed,
Esős vidék, sivár!
Tapadj rá, ismeretlen
Rém, ablakukra már!

1908. Szerebrjanij Kologyez

FALU

*G. A. Racsinszki*nek

Újra a mezőn, hol szellő
Simogat, s elül,
Ám gonosz, baljós-nyögellő
A falu körül.

Kócos fellegek lebegnek
Ősz mezők felett,
A faházak bogra kötnek
Kéményfüstöket.

Hátuk, mint vadállatoknak
Szőre, fölmered.
És reájuk éj s nap holtak
Ősz hamva pereg.

Babonás, tüzes szemekkel
Nézik a teret,
Mint verejték-verte vad, mely
Csapdába esett.

Mind megtörte már a rabság,
Zord, sivár napok.
Szállnak domb mögül, mezőről
Zsarátnok-rajok.

S távoli pagony fölött tán
Égi tűz vakít:
Mintha lánglövellő sárkány
Tárná szárnyait.

Kútgém, mintha ujját, görbedt
Rúdját emeli.
Szívünk döbben, és szemünket
Sötétség nyeli.

Szárazon, út menti éjben
Tücsök ciripel.
S a falun túl, vaksötétben
Kereplő felel.

Kertek földje szerte morzsáll
Pusztaság felett.
Itt már senki semmit sem vár:
Nap napot követ.

Nap napot s az év az évet,
Évre év megint.
Bár a termés mind szegényebb,
Népem néma itt.

Testek, kóroktól emésztve,
Száradó szemek...
Ám fölöttük égi kéken
Gyémántfény remeg.

És a hajnal bíbor körrel
Domb fölébe áll.
A mező baljósan nyög fel
Végül; s néma már.

1908. Szerebrjanij Kologyez

HAZÁM

V. P. Szventyickijnek

A halom meg a harmat, a pára
Meg a hajnali málnaszín ég
Ugyanaz, meg a rét susogása,
S ugyanoly nyomorult ez a nép.

S a szabadban, a vadban - a rab van;
S szigorú a sörétszínű táj:
A mező kiabálja a fagyban -
„Üt az óra, feküdj bele már,

Ahogy mások, a sírba!...” Szavára
Ne figyelj oda, bár fenyeget: -
A reménytelenek panaszát s a
Zokogást meg a könnyet ügyeld!

Ugyanaz, ki a szélbe kiáltva,
Ugyanaz a nagyéhü sereg:
A halál hada, mely lekaszálja
Most halomba az embereket.

Jaj, te végzet-igázta fagy-ország,
Jaj, Oroszhon-anyácska, neked
Ki csúfitotta így el az orcád,
Gonosz tréfát ki űz teveled?

1908. Moszkva

MASZKABÁL

M. F. Likiardopulónak

Kapucinusnak a bólét
Bókkal ördög nyújtja át.
Issza azt a lángoló lét,
Ledobva kapucniját.

Karcsú ördög - bíbor atlasz -,
Italáért adomány:
Elragadja egy hatalmas,
Szenvedélyes pas d' Espagne.

Gracióz tánc; s ő fecsegve
Intrikál gondatlanul.
Úrnő vendéget vezet be,
Vendégnőt a háziúr.

Penge pendül, kőre koppan
Nyútt nyelű kaszája már: -
A vendégnő csontja roppan,
Leple leng: ő a halál.

A vendég: a néma végzet,
Ő a tűzszin dominó -
Háziasszonya fölébe
Halott fővel hajoló.

S úrnő vendéget vezet be,
S vendégnőt a háziúr.
És a többi mind fecsegve
Intrikál gondatlanul.

Az ősz bástyá női maszka
Korszázsa alá figyel.
Az apródot lengyel frajla
S mazurka hevíti fel.

Jól fésült a bakenbardja,
Boldog és illatot ont,
Frakkosan maga a gazda
Nytja meg a kotillont.

Legyezővel a kezében
Úszik véle asszonya;
S moaréban, türkizkéken
Száll a pompás trén tova.

Egy komor hang zengve mondja:
„Ítéletetek halál”, -
S máris, messze elbolyongva,
A dominó valcert jár

Vendégnővel: sárga csonttal,
Aki nem más: a halál.
Váza roppan, kőre koppan
Nyütt nyelvű kaszája már.

Táncolnak a gyerekek mind.
Megfordul - nincs senki ott.
Csak taposhat a konfettin,
Mely pörögve rápotyog.

„Gonosz tréfák, gonosz maszkok”, -
Ezt suttogja és megáll.
A gonosz maszk ránk kacsintott,
S messzi, lenge táncba száll.

Vár. S oldalt a vágta folyhat, -
„Ítéletek halál”, -
S az úrnő fölött suhoghat
A dominó - vészmadár.

Az ezüstös paszomány a
Pántlika fölött remeg;
Ám az egy atlaszruhásnak
Karján máris ellebeg.

Türkizkék szemében égve
Atlaszsál remeg-ragyog.
Hárfa sírt fel, s szenvedélye
Húrja mind elpattogott.

Lábát jó magasra dobva,
Járja taktusra a pas-t, -
Jár a bébi, s a sarokba
Néz, lesi a grand papát.

Jár a bébi, túllje lobban,
Karcsu teste ring-rezeg.
És már az előcsarnokban
Jeges szörpöt töltenek.

Ez meg az a fényből éjbe,
A kijáráshoz siet.
Fent a csillagok fehére;
Hintót hintóraj követ.

Bébi álma: grand papája,
Kéjenc-kétértelmű bók...
S rajzolnak köréje pas-kat
Könnyü lábu ámorok.

Ám a termek éj-terében,
Árnyék-némán surranó:
Véres törrel a kezében
Átfutott a dominó.

1908. július Szerebrjanij Kologyez

UTÓSZÓ

„A szimbolizmus megjelent egész Európában, Oroszországot is beleértve, a két Amerikában - azaz az angolszász és a spanyol nyelvűben, sőt, még a francia nyelvűben is. Helyesen mondtam, hogy Oroszországot is beleértve, mert Oroszország kulturális élete akkoriban nagyon is eleven szellemű volt... Tehát az egész kor a szimbolizmus nyelvén beszélt” - írja Jean Cassou A szimbolizmus szellemisége című tanulmányában. Hogy milyen is ez a különleges szimbolista nyelv (itt természetesen a nyelv szót nagyon széles értelemben - szellemi pozícióként, gondolkodási és kifejezési módként, mentalitásként - kell felfogni), amelyen a múlt század körülbelül hetvenes éveitől kezdve az egész világ, beleértve Oroszországot is, „beszélni” kezdett, azt többé-kevésbé tudni lehet azokból a tanulmányokból, amelyek e témakörben lassan már száz éve íródnak.

Ami viszont még most sem világos, az az, hogy miért is történt, ami történt, vagyis hogyan vált lehetségessé, hogy a világ egyszerre csak a szimbolisták nyelvén kezdjen beszélni. Pedig azt a kérdést, miért keletkezett, keletkezhetett valamely időszakban ez vagy az az irodalmi jelenség, miért fejlődött éppen úgy, ahogy fejlődött, és nem másképp (különösen, ha olyan jelenségről van szó, amely egy egész kort jellemez, és amely világméretűvé vált), föltétlenül föl kell tenni, mert annak tárgyalása, ilyen vagy olyan megvilágítása során rajzolódna ki azok a pozíciók, amelyekből általában a szimbolizmus értékelődik, illetve rajzolódhat ki esetleg az az álláspont, amelyet szabadnak, ideológia mentesnek és emiatt valóban elfogadhatónak lehet tekinteni, amelyből e jelenség szabad, ideológiamentes megvilágítását, értékelését lehet adni. Mert a szimbolizmus eddigi értékeléseiről semmiképpen nem mondható, hogy szabadok, vagyis kielégítő módon megalapozottak volnának.

Kezdetől fogva és a mai napig ezek az értékelések végső soron két szélsőséges pólust alkotnak: az egyik pólushoz tartozó kritika igen durván csupán mesterkéeltséget és különködést, néha egyszerűen idegbajt és perverzitást vélt és vél fölfedezni a szimbolista magatartásban, a szimbolista alkotásokban, és ezzel tulajdonképpen azok szellemi jellegét semmibe veszi, mert eleve nem akarja tudni, mi a szellem, mert csak a gyakorlati szempontot méltányolja. A másik pólushoz tartozó kritika a szimbolizmus szellemi indíttatását hangsúlyozza, de a szellemet az intellektustól el nem választva és végső soron a szellemet az intellektusban feloldva (vagyis szintén gyakorlati pozícióra helyezkedve), a szimbolizmus kétségtelenül szellemi, de korántsem az intellektualizmustól mentes, hanem a művészek számára is problematikus dekadens pozícióját egyszerűen idealizálta.

Az első irányzathoz tartozó kritika legtöbbször pozitivistá vagy vulgárszociologikus formát ölt. A másik irányzatot képviselő kritika lehet többé, illetve lehet kevésbé kifinomult: az utóbbi esetben egyszerűen elsiklik azok fölött a drámai ellentmondások fölött, amelyek a szimbolizmus lényegéből származnak, és amelyekkel maguk a szimbolista művészek tisztában voltak, amikor belső szellemi konfliktusukat az ábrázolás tárgyává tették. Az előbbi esetben a kritika, bár rámutat például a szimbolisták szélsőséges valóságmegvetésére, idealizmusára, elszigeteltségére és hermetizmusára, mégsem ismeri el, hogy ezek reális, minden szimbolista művészt fenyegető veszélyek, hanem úgy találja (mint például a már említett Jean Cassou), hogy „szükségszerűen az elszigeteltség és a hermetizmus nyomja rá a bélyegét arra, ami egy új kifejezési módot, ‘új borzongást’ elválaszt a korábbi érzelmvilágtól, írás- és festésmódtól”. E kritika ezt pusztán azért találja így, mert nem tudja elfelejteni, hogy „már az impresszionistákat is gyalázták,... Debussyt kifütyülték, Mallarmét homályosnak tartották..., következésképp e logika szerint egész biztos zseniális újítók voltak.”

Mindkét szembenálló kritikai irányzat végső soron gyakorlati (ideológiai) beállítottsága magyarázza azt az első pillantásra megdöbbentő és megmagyarázhatatlan jelenséget, hogy az ellenfelek egyszer csak összefognak, és többé-kevésbé egységes frontot alkotva lépnek fel azok ellen, akik esetleg nem gyakorlati, hanem a gyakorlaton túli, hozzá képest transzcendens személyes szempontból próbálják megközelíteni az irodalmi jelenségeket. Hiszen az első táborba tartozó kritikusok a saját gyakorlati szempontjukat semmiképpen és semmi áron nem hajlandóak feladni. A másik tábor képező kritika viszont, amely egyfelől csak addig létezhet, amíg talál ellenfelet, másfelől csak addig, amíg ellenfele nem kerekedik fölébe, hol attól fél, hogy a szellem végül is győzelmet arat a gyakorlat fölött, hol attól, hogy a szimbolizmus szellemi defektusainak megvilágítása esetén az ellenfélnek, a szellemet tagadóknak a pozíciója túlságosan megerősödik.

Továbbá a két tábor gyakorlati beállítottsága magyarázza azt a még döbbenetesebb jelenséget, amellyel manapság gyakran találkozunk: a két irányzat közötti „átjárást”, azt hogy például egy olyan ismert és művelt orosz irodalomkutató, mint a Németországban élő Igor Szmirnov, aki az úgynevezett posztrealista irányzatokat szemiotikailag vizsgálva korábban azok világképéből mint szellemi jelenségből indult ki, most a szimbolizmusról mint hisztériáról, mint a szervezet genetikai felépítésének a következményéről ír. Jellemző, hogy „diagnózisában” Szmirnov Nordaut, a századfordulón élt pszichológust követi, de vele szemben a hisztériában már nem betegséget, anomáliát lát, amelynek talán valamiféle nem fizikai jellegű okai is lehetnek, hanem „a pszichikum fejlődésének egy szakaszát”, vagyis nála a determinizmus, azaz minden emberi megnyilvánulás fizikai okokra való visszavezetése sokkal nyilvánvalóbban mutatkozik meg, mint a pozitivista német kutatónál.

Érdekes, hogy Szmirnov, aki a szimbolista irányzatnak ezt a pszichoanalitikus modelljét kínálja, mintegy az orosz szimbolisták által kialakított önmodellből indul ki (így például Andrej Belij, akire Szmirnov hivatkozik, tényleg hisztériáról beszélt saját műveivel kapcsolatban), csak közben elfelejti, hogy a szimbolisták egyetlen szót sem használtak szakkifejezésként, mint amely személytelenül, szellemtelenül pusztán fizikai jelenségeket jelöl, így a hisztéria szót sem. Tehát a hisztérián a szimbolisták semmiképpen nem azt értették, amit Igor Szmirnov. A hisztéria számukra igenis betegséget, anomáliát jelentett, csak nem testit, hanem szellemit és lelkit, és nem olyat, amelyet - mint Nordau feltételezte - „a nagyváros idézett elő”, hanem fordítva, olyat, amely maga hozta létre a nagyvárost, annak az ember fölötti személytelen hatalmát. Erről szól például Belij leghíresebb regénye, a Pétervár, ahol a város fantazmagorikus, félelmetes és torz létezése annak az intellektuális „agyjátéknak” a következménye, szinte materializálódása, amellyel a szereplők foglalkoznak.

Igor Szmirnov szinte nyíltan beismeri, hogy a vele történt metamorfózist Nordau mai tudományos elismerése magyarázza, vagyis az, hogy az emberi jelenséget primitivizáló pozitívizmus mára szinte az egyetlen érvényes tudományos látásmóddá vált. Bekövetkezett az, amitől Blok félt: a költő oly „ünnepélyes” és oly „nehéz” élete egy tudós személytelen, objektív, szenvtelen megfigyeléseinek tárgyává válik, aki például azt állapítja meg, hogy a költő hisztérikusnak született, és hogy e típus - ki tudja miért, a költő szerencséjére vagy szerencsétlenségére - éppen akkor divatba jött.

Marad tehát a kérdés, miért is kezdték a XIX. század végén és a XX. század elején a kor arculatát olyan művészek meghatározni, akik álmodozók voltak (és ráadásul nem a romantikusok germán, spanyol vagy olasz középkoráról álmodoztak, hanem egy másféle, furcsa, ködös, legendás középkorról, amely kevésbé volt történelmi, vagy talán egyáltalán nem is volt az), akiket az álmodozás elbűvölt, mert az álomban saját alkotó képzeletüket tapasztalták meg, és akiket ugyanakkor az álmodozás megkínzott, mert elkülönült énjükbe mint

arany kelepcebe zárta őket, az alkotást magát, az álmod pedig testetlenné, megragadhatatlanná és kifejezhetetlenné tette? Ha erre a kérdésre szabad, nem ideologikus választ akarunk találni, akkor mindenekelőtt azt kell figyelembe vennünk, elfogadnunk, hogy a költők, a művészek vagy az alkotó emberek általában nem abban különböznek embertársaiktól, hogy jól tudnak, mondjuk, verset írni vagy képet festeni. E tudás és egyáltalán mindenféle tudás a mesterember tulajdonsága, és a művészek természetesen mesteremberek, a forma művelői, szakmabeliek is, de nem elsősorban azok. Manapság azonban amikor tehetséget vagy zsenialitást mondanak, akkor is hajlamot, készséget értenek rajta, vagyis személytelen, az emberi alanyiságtól elidegeníthető minőségeket, ami megfelel korunk intellektuális, szcientista és pragmatista, az emberi jelenséget vulgarizáló szemléletének.

Továbbá a művész nem is abban különbözik a többiektől, hogy mint minden nem alkotni, hanem csak tisztességesen élni és dolgozni akaró ember különösen érzékeny minden igazságtalanságra, fonákságra, amelyet a közéletben megfigyel, és amely - mivel az élet, a közélet az egyetlen szféra, ahol magát „megvalósíthatja”, vagy „nem valósíthatja meg” - őt létében veszélyeztet. Az ilyen morális beállítottság tipikusan polgári: mondjuk, hétköznapi tevékenységet, közszolgálatot teljesítő újságírói, orvosi, vállalkozói, és természetesen amennyiben a művész, az alkotó is polgár, az övé is, de megint azt kell mondani, hogy nem elsősorban az övé, nem ez az, ami őt művésszé teszi. A művészt, az alkotót nem a morális beállítottság jellemzi elsősorban, és még kevésbé a mesterembernek, a szakembernek a beállítottsága, hanem egy olyan beállítottság, amelyet Heidegger nyomán közvetlen, személyes, transzcendens létbe állítottságnak nevezünk. A művészt, az alkotót az foglalkoztatja elsősorban, ami az immanens, evilági életet képező dolgok és események mögött húzódik meg, ami túlmutat rajtuk, és emiatt nem is szolgálhat a megismerés tárgyául, de ami által a megismerendő dolgok és események egyáltalán léteznek, létrejönnek.

Talán egyetlen más irányzathoz tartozó művész sem beszélt oly gyakran és oly nyomatékosan arról, hogy a művész, az alkotó a polgárhoz képest „egészen más” látásmóddal rendelkezik, vagy kell, hogy rendelkezzen, (és ugyanakkor arról, hogy ez a látásmód egyáltalán nem eleve idegen minden embertől, hanem csak általa - általunk - elfelejtetett vagy elutasított), mint ahogyan ezt a szimbolisták tették. Annak érdekében, hogy ezt az „egészen más” látásmódot plasztikusan ki is lehessen fejezni, a szimbolisták különböző eszközökkel emelték ki a szóban azokat a jelentéseket, amelyek a tárgyi, gyakorlati, definitív jelentéseken túlmutattak, vagyis a szót szimbólummá emelték. De ha azt a kérdést tesszük fel, miért is érezte minden szimbolista szükségesnek, hogy erről a művészek számára általában evidens beállítottságról programszerűen beszéljen, illetve miért is kellett ehhez külön nyelvet alkotnia, akkor első pillantásra meglehetősen módosítandó az az álláspont, hogy a művészek „egészen más” látásmóddal kell rendelkeznie, de személyesen maguk ezzel végső soron nem rendelkeztek. Ez az oka annak, hogy ezt a különleges művészi, alkotói beállítottságot csak valamiféle zavaros, egyszerre szép és kínos álmoként vagy pillanatnyi, furcsa, teljesen egyéni misztikus élményként tudták megélni. Azért is vágytak annyira arra, hogy legalább egy pillanatra megtartsák ezeket a ködös, elmosódott álmokat és különleges, kifejezhetetlen élményeket - amelyek számukra jelekként, szimbólumokként, bizonyítékként szolgáltak, arra utaltak, hogy valahol van, kell, hogy legyen egy ilyen látásmód, és hogy a művész erre vágyik, ezért küszködik. És ezért nem voltak megelégedve - a magabiztos deklarációik ellenére - saját szimbolizmusukkal.

Ha viszont a művész nem rendelkezik eleve, mindent megelőzően szabad, a gyakorlattól független látásmóddal, akkor számára az élet, a gyakorlat veszélyessé válik, vele szemben a költő védtelennek bizonyul. A szimbolisták nagyon jól tudták, hogy az élet azért degradálódik gyakorlattá, mert az ember nem foglal el szabad szellemi pozíciót, és így az élet, a gyakorlat

számukra nem az emberen teljesen kívül álló, őt determináló idegen szféra volt, mint ahogyan azt a naturalizmus hirdette, hanem annak az énnak a kivetítése, amely sötét, szellemtelen.

Nem véletlen, hogy a szimbolisták előfutára Baudelaire volt, aki nem pusztán azért alkotta meg *A romlás virágait*, mert pukkasztani akarta a képmutató nyárspolgárt (túl nagy megtisztetés lett volna ez a nyárspolgár számára), hanem azért, mert belátta, hogy az életet jobban szeretni, mint a létet, ugyanazt jelenti, mint a „dögöt” szeretni, és hogy ő ennek ellenére nem tudja az életet nem mindenekelőtt szeretni. Így amikor a szimbolisták oly radikálisan elhatárolni próbálták magukat az élettől, a valóságtól, amelyet a lapos, értelmetlen, személytelen gyakorlattal azonosítottak (vagy amikor ezzel az élettel szemben egy másikat, egy „élet fölötti Életet” hirdettek), akkor tulajdonképpen attól az énjüktől próbáltak menekülni, amely, mint nekik tűnt, megakadályozta, hogy másik énjük szabad legyen. Ez természetesen tévedés volt, az ok és az okozat összecserélődött egymással, a program megvalósíthatatlannak bizonyult, a hermetizmus, az individualizmus, az esztétizmus ahelyett, hogy a szabadság elérésének az eszköze lett volna, öncélúvá vált.

És mégis, amikor a szimbolisták az élettől való eltávolodást programmá emelték, végső soron arra az illúzióra reagáltak, amelyet a XIX. század közepétől fogva érvényessé vált és a nagyregényekben kialakult monista szemlélet sugallt, és amely abban állt, hogy az élet olyan szféra, ahol szinte mindenki mindig megtapasztalhatja azt, ami az életen túl van, ami hozzá képest transzcendens, ami személyes, szellemi. A szimbolisták mintha azt mutatták volna meg alkotásaikkal, hogy az élet, csak az élet, a pusztán élet önmagában nem hozhat senkinek ilyen tapasztalatot, hogy a lét nem táruul fel önmagától és közvetlenül az életben, amely itt és most annak csak valamiféle többé-kevésbé torz visszfénye lehet.

Amikor a XIX. századi nagyregény alkotói Goethe nyomán a száraz tudománnyal, a laboratóriumi teóriával - a mohó intellektus gyermekével - az életet, ezt az örökké zöldülő fát állították szembe, akkor semmiképpen nem arra a pusztán, nyers életre, arra a mechanikus, értelmetlen gyakorlatra gondoltak, amelyet az olyan ember igényel és hoz létre, aki a fogyasztást (a finomabb intellektuálisat vagy a durvább materiálisat egyaránt) tartja az élet alfájának és omegájának. Olyan életre gondoltak, amely eleve a kultúra normái szerint szerveződik, és amelyet nem a pusztán intellektust vagy a pusztán testet mindenek fölé helyező ember élvez, hanem az, aki a hagyományt - a létre állíttóságot, a hazaszeretetet, a felebaráti kötelességeket, a tisztességet - értékeli és igényli. Az élet fogalmába tehát a klasszikus regény alkotói mintegy belekódolták annak a hagyománynak, kultúrának a fogalmát, amely az élethez képest transzcendens, és amely egyáltalán értelmet adhat az életnek, de amely az énhez képest is transzcendens, és amely által egyáltalán van az az én, amely a létet tapasztalni vágyik. Így amikor a szimbolisták az élet iránti jogos elégedetlenségüktől vezettetve, azt mereven elutasították, és vele szembe az én szubjektív álmai által teremtett világokat állították, akkor ezzel együtt attól a hagyománytól, kultúrától is elzárták magukat, amely a lét tapasztalatát közvetíti.

Amikor a szimbolisták elutasították az életet, és a transzcendens, illetve az immanens közötti határt oly nyomatókusan hangsúlyozták, bizonyos értelemben olyan világképet alakítottak ki, amely hasonlított a középkorira. Csakhogy a középkori dualizmus a korabeli ember számára teljesen normális szellemi állapotnak tűnt, és az is volt, hiszen az élet helyett, amellyel szemben a középkor bizalmatlan volt, ott volt a „könyv”, a Szentírás, a tekintély - egyházi és világi - amely a létet közvetítette. A szimbolisták viszont nem érezték az általuk kialakított világképet kielégítőnek, mint ahogy nem is volt az, hiszen az élettel olyan ént állított szembe, amelynek nem voltak gyökerei, amely csak létre nyitottsággal rendelkezett, léttapasztalattal viszont nem. A léttapasztalat ugyanis a kultúrában élő emberiségnek a közös kincse, vele

eleve csak az rendelkezhet, aki saját elkülönült énjének nem tulajdonít abszolút jelentőséget, vagyis aki nem az individualizmusból indul ki, hanem mindenekelőtt a humanista egyetemesség elvét tiszteli, illetve képviseli.

Amit itt a szimbolizmusról mondtunk, az többé-kevésbé a szimbolizmusról mint a világirodalom jelenségéről mondható. Amikor azt mondtuk „többé-kevésbé”, akkor ezzel azt jeleztük, hogy a szimbolizmuson mint világjelenségen belül vannak olyan változatok (elsősorban a magyar szimbolizmusra gondolunk), amelyben annyira másképpen, annyira más szemszögből mutatkoznak jellegzetes szimbolista problémák, hogy sem a nyugat-európai, sem az amerikai, sem az orosz szimbolizmussal végső soron nem hozhatóak párhuzamba. A magyar szimbolizmus, amelyet olyan nagy költők képviselnek, mint Ady és Babits, egészen különleges tárgyalásmódot igényel. Emiatt tartózkodtunk attól, hogy az esetleges hasonlóságokat keressük.

Ha az orosz szimbolizmus sajátosságát keressük, akkor nem valamilyen különleges, a nyugat-európai és amerikai szimbolista látásmódtól eltérő szellemi pozícióra kell gondolnunk, hanem arra, hogy a szimbolizmust jellemző belső ellentmondásosság, a drámai pro és kontra harca itt intenzívebb, kilátástalanabb és „véresebb” volt, hiszen az itt is programszerűen hirdetett individualizmust, hermetizmust, esztétizmust az orosz művészek belsőleg úgy élték meg, mintha megbocsáthatatlan bűn volna. Ez a nyugati szimbolistákról nem állítható, akik legalább annyira büszkéek voltak az elátkozott művész címére és szerepére, és abban tetszelegtek, hogy a virágzó társadalom ellenpontjaként az ő alkotó kisebbségük csupa „dekadensből” áll, mint amennyire érezték szellemi pozíciójuk ki nem elégítő voltát. Ez az eltérés az orosz kultúra specifikumával magyarázható, amely soha nem nőtt össze olyan szorosan a civilizációval, mint ahogyan az Nyugat-Európában történt, és amely emiatt soha nem sugallta azt az illúziót, hogy az individualizáltság, a csiszoltság, a civilizáltság önmagában elegendő lehet ahhoz, hogy az ember léttapasztalattal rendelkezzen, vagyis hitelesen értse, interpretálja azt, ami vele és körülötte történik. A „nyugatos” pozícióra helyezkedés kísérlete idegenné tette az orosz művészt hazájában, alkotásait pedig sekélyessé, súlytalanná. Az orosz szimbolisták között ilyen volt Balmont. Bár versei nem szerepelnek ebben a kötetben (elsősorban azért, mert nem tartjuk olyan költőnek, aki az orosz szimbolizmust hitelesen reprezentálná, ahogyan azt gyakran hiszik Nyugaton, ahol Balmontot jobban becsülik és értékelik, mint Oroszországban), azt kell mondanunk, hogy Balmont mégis az orosz szimbolizmus első fecskéje volt. És bár egy fecske nem csinál nyarat, Balmont sokat tett azért, hogy orosz talajon is kialakuljon az a „szimbolista nyelv, amelyen a századfordulón egész Európa és Amerika beszélni kezdett.

Az orosz szimbolizmuson belül két nemzedéket, két vonulatot szoktak megkülönböztetni. Az idősebb szimbolisták, mint afféle nyugatosok, figyelmüket teljes egészében arra a gondolkodó, érző és akaró éltre mint szubsztanciára összpontosítják, amelynek a nem-énnel (az étellel, a gyakorlattal) szembeni harcát ábrázolják. De mint dekadensek semmilyen - sem reális, sem fiktív - kiutat nem látnak az én számára, vagy azért, mert a szellemi kivételezettség nem elégíti ki őket, vagy azért, mert eleve nem érzik garantálnak a szellemi kivételezettséget, és bár voluntarista módon törekednek elérésére, lépten-nyomon a gyakorlat médiumává válnak. Az első esetben a költő, illetve a lírai hős a gyakorlattal szemben védekező, a második esetben harcos pozíciót próbál kialakítani, de mindkét eset azt mutatja, hogy e próbálkozás kudarcra van ítélve. Az első változatot a legtisztábban Innokentyij Annyenszkij, a másodikat a legérdekesebben Fjodor Szologub képviseli.

Annyenszkij, akit a legmélyebb és a legkövetkezetesebb orosz dekadensnek tartunk, már a hetvenes évek végén vonzódik az elkülönült én iránt fokozott figyelmet tanúsító Baudelaire és Mallarmé költészetéhez. Hőse olyan kifinomult művész, akit nemcsak mélyen megráz a világ

durvasága, kicsinyessége, formátlansága, hanem akit teljesen beteggé tesz az a tudat, hogy ezzel a világgal szemben teljesen tehetetlen. Hiszen amikor magába néz, csak ködös álmokat, elmosódott eszményeket vagy szép, finoman megformált, de öncélú, „halott” képeket lát. Az én tehát már nem képes magát önértéknek tekinteni, a költő, aki minden cselekvési lehetőségtől el van vágva, valamiféle kísérteties létezést folytat, létezik, és létezését nagyon is hangsúlyozza, de igazi léttel nem rendelkezik. Jellemző, hogy az 1904-ben megjelent Csendes dalok című kötetet Senki néven szignálja. 1910-ben, egy évvel halála után jelenik meg Annyenszkij második lírai kötete, a Ciprusládikó, amelyet fő műveként üdvözöltek. Itt a költő egyetemességigényét kifejezve megpróbál kibékülni céltalan, tárgyiasult létezésével, semmi-féle kísérletet sem tesz arra, hogy kitörjön a tárgyak megalázó fogságából, csak keserűen konstatálja, hogy abszurd módon mintegy érző, vágó és gondolkodó dologgá vált. Úgy véljük, hogy az egy témára komponált hármassal, amelyekből nagyjában e kötet áll, a tárgyiasult ének három oldalát fejezik ki. A rendkívül szuggesztív, groteszk képekben az én közvetve ad hangot ezen tudatosan önmagára kényszerített helyzettől szembeni erőtlenség, passzív tiltakozásának.

Fjodor Szologub, akit a magyar olvasó elsősorban regényíróként ismer, annak az orosz dekadens költészeten belüli voluntarista szárnynak a jellegzetes képviselője, amelyhez vele együtt a Nyugaton nála talán jobban ismert Brjusov, Merezsikovszkij és Zinaida Gippiusz is tartozik. Szologub Brjusovval és Merezsikovszkijjal szemben nem számít az orosz szimbolista iskola alapítójának és teoretikusának vagy olyan közéleti vezéregyéniségnek, amilyen például Zinaida Gippiusz is volt. Szologub par excellence író, lírája és prózája kétségtelenül a legjelentősebb abból, amit ez a voluntarista jellegű dekadens művészet adott.

Szologub lírai hőse lényegében az alkotó akarata (az álom, a képzelet, a fantázia) révén kereste önléte szabadságát. Ugyanakkor Szologub lírai hőse az álmai - Annyenszkij lírai hőse az álmaival szemben - nem tiszták, mert az általa elutasított életet szereti, mert az élet által kínált „durva” javak csalogatják, és paradox módon ezért a Halált mint az élettel szembeni mentesítést énekli meg. A Halálnak szentelt 1908-ban írt A Halál diadala című színművét is, amely annak idején a szimbolista színház egyik kedvelt darabjává vált.

Alaptémája, akárcsak a Baudelaire-é, a Romlás és mindaz, amit magában foglal, beleértve az álmodozást is, amely nála annak a szépségnek a pótszerévé válik, amelyet Hegel „a maga teljes erejében és szabadságában megnyilvánuló valóságként”, ahogy mi mondanánk, a létként határozott meg. Így Szologub lírai hőse az illuzionisztikus alkotás démonává, „varázslóvá” lesz, aki ugyanakkor a maga álmai híján teljesen ki lenne szolgáltatva a formátlan élet démonának, „bestia” volna. A varázsló és a bestia kettőssége e sajátos mitologizáló művészet Szüllája és Kharüdisze: két démon, két szimbolikus maszk, amelyek között, mint bűvös körben a lírai én kiég. (Legjobb verseskötetének címe: Tűzkör, 1908.) Feladata ezért csak az lehet, hogy egy és ugyanazon pályán haladva, a bénultság, a sehova sem vezető pangás hangulatait ábrázolja, amelyek monoton, narkotikusan varázsos zenével telítik ezt az egyébként hidegen reflektáló nyelvet, s egyaránt jellemzik Szologub líráját és prózáját.

Az orosz dekadensek között különleges helyet foglal el Mihail Kuzmin, aki kronologikusan inkább a fiatalabb orosz szimbolistákhoz tartozna, de aki mégis Annyenszkijhoz és Szologubhoz áll közel, hiszen a késői Annyenszkijhoz hasonlóan mintha elfogadni próbálná lírai hőse az eldologiasodottságát, és ugyanakkor, mint gyakran Szologub is tette, azzal kísérletezik, hogy mintegy mágikusan átváltoztassa az életet, ha nem is ideálissá, hát legalább színessé, érdekessé, játékossá tegye. És ugyanúgy, mint Annyenszkij és Szologub, Kuzmin is saját énjének a költője, egy olyan ének, amely mint a leibnizi monász, nem rendelkezik sem ablakkal, sem ajtókkal arra világra, amelyet nem ő hozott létre.

A Kuzmin által teremtett világ a szó szoros értelmében a „művészet világa”, (így nevezték egy szecessziós csoportosulást, amely a hasonló című, elsősorban modern festészetet, de irodalmat is bemutató folyóirat körül szerveződött), egy végtelenen stilizált, teátrális világ, amelyben különböző szerepeket játszó figurák, maszkok mozognak. És bármennyire szép, kifinomult ez a világ, mégis mindig leleplezi súlytalanságát, álarcosbálszerűségét, mintegy ironikusan megkérdőjelezve azt, amit a lírai hős megénekelni igyekszik. Kuzmin a szerelem, pontosabban a szerelmi játék költője, és e játék változatait (érzéki-erotikus, gáláns, misztikus-erotikus stb.) első kötetének, a Hálónak a ciklusai ábrázolják. Kuzminról azt kell tudni, hogy versei elsősorban a homoszexuális szerelemtől szólnak, és hogy Oroszországban az övé az egyetlen elsőrangú költészet, amely e témáról íródott. Két másik 1917 előtti gyűjteménye - az Őszi tavak és az Agyaggalambok - szorosan kapcsolódik a Hálókhoz. E két gyűjtemény költői világa, ha másképp is, mint az első köteté, változatlanul a stilizált „művészet világa”, és mindkettőben érzékelhető az a dekadens fáradtság, amelyet a lírai hős által átéltek illuziórikusságának és az individuum védelmére irányuló erőfeszítések reménytelenségének a tudata vált ki.

Az ifjabb szimbolisták (Blok, Belij és Vjacseszlav Ivanov) az individuumot nem tekintették szubsztanciának, a poláris vagy dialektikus gondolkodás modelljét követték, amely szerint az én csak az élet szférájával kölcsönviszonyban létezhet. Így az idősebb szimbolistákkal ellentétben nem a francia, hanem a német kultúra által nyújtott mintákhoz igazodtak, és szorosabban kapcsolódtak az orosz tradícióhoz is. Az időközben bekövetkezett értékvesztés miatt az ifjabb szimbolisták nem az életet (mint például a német romantikusok), hanem az úgynevezett „felsőbbrendű életet” tartották a lélek vágyaival, törekvéseivel rokonnak, valóban elevennek, amelyet teljes egészében érzékfölttinek, vagyis misztikusnak vettek. Ebben kell látnunk a Vlagyimir Szolovjov misztikus színezett filozófiájához és költészetéhez való különös vonzódásuk okát, és ez magyarázza azt is, hogy a művészetben „életteremtést” láttak.

Az ifjabb szimbolisták kezdettől fogva az idősebbekkel ellentétes álláspontot foglaltak el, amennyiben - reményüket a felsőbbrendű életre alapozva - nemcsak kinyilvánították a humanista egyetemesség igényét, hanem egyben feltételezték, hogy ezen igényhez hívek maradhatnak. Amikor azonban a misztikus tapasztalat reális érvényére próbáltak támaszkodni, nem tudtak nem kételkedni annak egyetemességében, és reményeiket meg kétségeiket egyenlő mértékben költői tapasztalatuk forrásává tették.

Alekszandr Bloknak, a korszak legnagyobb költőjének a lírája az ifjabb szimbolisták „tanítójának,” Vlagyimir Szolovjovnak az égisze alatt bontakozott ki. Blok és egyben a többi fiatal szimbolista számára a szolovjovi misztika elsősorban az individuális tudat határain túli világok metafizikai létezésére utalt, amelyekre a lélek vágyott. A misztika révén tehát a lélek kerül előtérbe, mint a mélyen rejlő én titkának, a Megismerhetetlennek a jelölése. A bloki misztikában Szolovjov nyomán a metafizikai „világoknak” is van lelke, ez a Világlélek, Szófia, Isteni Bölcsesség, amely különböző költői képekben, szimbólumokban jelenik meg a vele „egyesülni”, misztikus unióba lépni vágyó lírai hős, ifjú lovag előtt. De a Világlélek végül is elérhetetlen marad a misztikus számára, nem hozhat neki megvilágosodást, azért, mert a hősnek tőle elválaszthatatlan hasonmása van, egy öreg cinikus, aki nem vágyik semmire, és nem hisz semmiben, aki csak a háromdimenziós pozitívista világban tud létezni, és emiatt földhöz láncolja az ifjú szerelmest.

Ez a sajátos lélekregény, amely a Szépséges Hölgytől való eltávolodással végződik, Blok naplóformában írt és jövőbeli feleségének szentelt első verseskötetében bontakozik ki. Itt jegyezzük meg, hogy később Blok összes verseit egy olyan sajátos regénnyé fogta egybe, amely a hegeli triád szellemében értett tézis, antitézis és szintézis szakaszain átmenő lírai hős

„emberiesedésének” folyamatáról szól. Tehát a Szépséges Hölgy versei a bloki életműben a tézis szerepét töltik be.

Az antitézis szakaszában (Hó-álarc, 1907) a költőnek az idealista álom, a platoni eszmék világába a földről, az életből elrepülni kész lelke mintha visszatérne a testhez, mintha az alacsonyabb rendű élethez fordulna anélkül, hogy a megvilágosodás bekövetkezne. Az istenek költője, Orfeusz a pokolba száll Euridiké után, de mivel nem tudja, hogy néz ki Euridiké, ki ő, más szóval nem rendelkezik léttapasztalattal, itt csak az Ismeretlen nővel, a Cigánylánnyal, a Maszkkal találkozik, aki mégis Euridikére, a Szépséges Hölgyre emlékeztet. A test és a lélek, a lélek és a szellem, a természet és az őselem közötti ellentét, ezen ellentétek értelmetlen, kaotikus, szinkretikus együttese határozza meg a líra második könyvét. Ennek a torz „correspondance”-nak a világában, ahol a test és a lélek egy szintre került, ahol a lélek nem tud a test vezetőjévé, irányítójává válni, a költőnek a lelke a halálba, a nemlétbe, a felejtésre vágyik, mert se szeretni, se gyűlölni nem tud itt senkit, mert magát is csak unni tudja.

A harmadik periódus, a szintézis minőségileg különbözik az előző kettőtől, hiszen Blok arra jön rá, hogy amire vágyik, sem az életen kívül, sem az életen belül nem tapasztalható, hogy a felsőbbrendű Élet, a Lét tapasztalatát az élethez képest eleve más dimenzióhoz tartozó művészetben, a műben megtalálhatja. Hiszen a mű nem az életen belüli eseményekről és nem is az életen kívüli várakozásokról, hanem az eseményekhez és a várakozásokhoz képest transzcendens Időről, a Történelemtől szól. A művek viszont (saját művei vagy más művészek alkotásai egyaránt) Blok számára nem annyira a vágyott ideál meglétéről tanúskodtak, mint amennyire annak tragikus hiányát mutatták, hiszen Blok eleve romantikusan, misztikusan, vagyis individuálisan, a hagyomány közvetítése nélkül közeledik a műhöz is: a haláltáncához, a középkori művészet jellegzetes témájához a Szörnyű világ című ciklusban, a Don Juan-témához A komtur lépéseiben, az olasz reneszánsz festészethez az Olasz versekben, az orosz krónikákhoz A kulikovói mezőben, Bizet zenéjéhez a Carmenben, Vrubel képeihez A Démonban stb. Amikor viszont mintegy saját fölfedezéséről megfélekezve újra az élethez fordul, mint például a Tizenkettőben tette, amikor szellemi megnyilvánulásnak, „zenének” fogja fel a tömegek megmozdulását, akkor tulajdonképpen hamis, nem hiteles szöveget hoz létre.

A vágy tehát végül is kielégítetlen marad, de az események szférájából való kilépés, a művekben megtapasztalható történelem felé fordulás addig ismeretlen költői lehetőségeket nyit meg, Blok költészetének és az orosz szimbolista lírának a kiteljesedését hozza. A humanista egyetemesség elvének valódi, pozitívan megtapasztalható kielégítését viszont nem eredményezheti. Andrej Belijt a magyar olvasó Szologubhoz hasonlóan elsősorban prózaíróként ismeri. Az ezüst galamb című regényt 1926-ban, a Pétervárt 1985-ben fordították magyarra. És valóban a szimbolizmus válságának időszakában keletkezett, a kiábrándult szimbolista sajátos önparódiáinak tekinthető regényei életének legjobb alkotásai.

Vezérmotívumokra „komponált” Szimfóniái (1902-1908) és versei Blokkal szemben nem a misztikus tapasztalatnak a lírai hős tudatába való betörését, hanem ezen élménynek az elméletileg róla tudó, a birtokbavételre törekvő, de morálisan nem autonóm, vagyis az élet hívásainak ellenállni nem tudó lény számára való elérhetetlenségét ábrázolják. Ezért a Szimfóniákban a lét harmóniáját kialakítani hivatott zene csupán az ábrázolás tulajdonképpeni tárgyát képező lelki káosszal megbirkózni képtelen díszítőelem marad. És ezért az első verseskötet (Arany égszínkében, 1904) lírai hőse, akinek Belij prófétai szerepet kíván tulajdonítani, és akit valamiféle „szellemi tudás” koncentrátumának kísérel meg fölfogni, vagy csak örökké útra készülő „argonautának”, vagy csak hamis prófétának, lelki betegnek, bolondnak tudja érezni magát. Következő műveiben az autonómia hiányának tudatára ébred,

és saját szerencsétlen, groteszk sorsát Oroszország sorsának részeként ábrázolja. A Hamuban (1909) fájdalmuk és groteszkségük összekapcsolódik, csak misztikus-apokaliptikus kiutat, csak pusztulást és újjászületést tud jósolni szeretett és gyűlölt hazájának és vele együtt saját magának is. Belij tulajdonképpen egész életén át kereste önmagát, a maga stílusát, nyelvét, témáját, mindig újra és újra kezdett mindent, mindig újabb és újabb támpontokat keresett. Az elméleti stúdiumokban hol Kant, hol Vlagyimir Szolovjov, hol Nietzsche, hol Rickert, hol Rudolf Steiner „nyelvén” beszélt. A filozófiában, az antropozófiában, a természettudományokban kétségtelen járatos volt (a természettudományi fakultáson végzett, és mindig arról álmodozott, hogy majd összeegyezteti az egzakt tudományokat és a zenét.) De hiába próbálnánk elméleti műveiben egységes rendszert találni, ugyanúgy, ahogy hiába keresnénk egységet Belij szaggatott, kaotikus, „eklektikus” lírájában.

Vjacseszlav Ivanov, a költő és a szimbolizmus jelentős teorikusa idősebb volt, mint Blok és Belij, de mint amazok, az orosz szimbolizmusnak misztikus, vallásos küldetést tulajdonított. Álláspontját azonban állhatatos, de sosem realizálódó szándék jellemzi, hogy az individuum erősíttessék meg a jelen helyzetben már elveszített és valamiféle időtlen modellként felfogott státusában. Ez a szándék magyarázza a költőnek a mitológiához, a heroikus mítoszokhoz való vonzódását, amelyek mindig az abszolút értékről beszélnek, még akkor is, ha ez az érték egy időre elveszettnek mutatkozik, mert azt föltétlenül újra, még nagyobb fényben és dicsőségben megjelenőnek kell gondolnunk. Ez a koncepció vezetett annak a maga nemében egyedülálló művészi rendszernek a megalkotásához, amelyet egészében véve valamely sajátos, misztikusan színezett mitológiai humanizmusnak nevezhetünk.

Minthogy a teljesség, a hiteles látásmód jelenbeli hiányának és visszatérése reményének élményét egyetlen képben kívánta összekapcsolni, Ivanov a meghaló és föltámadó Dionüszosz, a legkibékíthetlenebb ellentéteket paradox egységben egybefogó és a misztikus extázisban átélő isten Nietzsche által (ld. A tragédia születése a zene szelleméből) föllelevenített mitológémájához fordul. A „dionüszoszi mámor” ugyanúgy, mint „az apollói álom” a mindennapi léttapasztalat határain túli érzék fölötti megvilágosodás szférájához vezet, illetve kell, hogy vezessen. A megvilágosodás viszont nem következik be, hiszen az individuum - ez a szenvedő isten - csak saját félig-meddig elvesztett énjének az akaratára támaszkodhat, és közben nem érzékeli, hogy az általa keresett léttapasztalatnak kellene megalapoznia az ő kereső énjét is.

Az egyetemesség igénye a huszas években arra ösztönzi, hogy leplezze azoknak a megoldásoknak az illuzórikusságát, amelyek a lét - én relációban az ént a léttől elszakították, és az énnak nem kevésbé alapvető szerepet szántak, mint a létnek. Így született az egész addigi pályafutását egybefogó és arra reflektáló - de a korábbi pozícióval szakítani tulajdonképpen képtelen - legjobb ivanovi mű, a Téli szonettek.

Szalma Natália

A KÖTET KÖLTŐI

ANNYENSKIJ, INNOKENTYIJ FJODOROVICS

(Omszk, 1855 - Szentpétervár, 1909).

Korán árván marad, bátyja neveli Pétervárott.; bölcsészeti tanulmányokat folytat. 1879-től kezdve görög és latin nyelvet, antik irodalmat és irodalomelméletet tanít, Zelinszkijjel, a klasszika-filológia neves professzorával sokat tett azért, hogy az antik és különösen a görög kultúra iránti érdeklődés fokozódjék. Euripidész összes ránk maradt tragédiáját lefordította orosz nyelvre. 1896-ban gimnáziumi igazgató lesz Carszkoje Szelóban, az állandó cári rezidenciában. Megfosztják állásától, mert forradalmi mozgolódásokban részt vevő tanulókat vett pártfogásába. Később tanfelügyelőnek nevezik ki. 1904-ben adja ki első verseit, a *Csendes dalokat*, amelyekhez Baudelaire-, Rimbaud-, Verlaine- és Mallarmé-fordításait csatolja. Írt drámákat (*Melanippa, a filozófus*, *Ixion király* és *Laodámia*) és két kötet kritikája jelent meg. (*Visszhangok könyve* 1906, 1909). Egy évvel korai és hirtelen bekövetkező halála után adják ki a *Ciprusládikó* című kötetét, amelyet fő műveként üdvözöltek.

Annyenszkij szimbólumai azokat a correspondance-okat fejezik ki, amelyek az ember belső világa és az őt körülvevő tárgyi realitás között léteznek, és ez a francia szimbolistákkal rokonítja. De Annyenszkij nemcsak rámutat erre a jelenségre, a tárgy által nem valamely lelkiállapotot akar kifejezni, mint például Mallarmé, hanem értelmet keres benne, bár ezt az értelmet nem találja.

SZOLOGUB, FJODOR KUZMICS, eredetileg Tyetyernyikov

(Szentpétervár, 1863 - Leningrád, 1927).

Egyszerű származású, korán meghalt apja szabó volt, anyja egy gazdag pétervári család szakácsnőjeként dolgozott. A Pedagógiai Intézetben tanult, majd vidéken matematikát tanított. 1892-ben Péterváron kapott tanári állást, itt került kapcsolatba a szimbolizmus vezéregyéniségeivel, D. Merezkovszkijjal és Zinaida Gippiusszal. Első regénye, a *Nehéz álmok* (magyarul 1897-ben jelent meg) már eredeti tehetségéről tanúskodott, második regénye, az *Undok ördög* (1907; Makai I., 1986.) megalapozta hírnevét. Ugyanakkor kezdte kiadni legkedvesebb írását, azt a trilógiát, amely végső formájában *Teremtett legenda* címen látott napvilágot. Regényeivel egy időben verseket is publikált: a *Költemények* (1896 és 1904), a *Tűzkör* (1908). Az individuális létezés bűvkörének, a sors eleve elrendeltségének kényszere motiválta a mitologikus formák iránti érdeklődését, de ugyanez a tudat avatta a rombolás és romlás individuális mítoszainak és az egész emberi világ kikerülhetetlen pusztulásának a költőjévé. Számos elbeszélése és drámája (*A halál diadala*, 1908) a halálról és erotikus témákról szól, és verseihez hasonlóan démonikus jellegű.

Az 1917-es októberi fordulat csaknem lehetetlenné tette számára az alkotást és a megjelenést. 1921-ben hiába kérvényezte külföldre távozását. Felesége és író társa, Anasztázia Csebotarevszkaja öngyilkos lett. 1923-ig még megjelennek verseskötetei, később azonban fordításokból él.

KUZMIN, MIHAIL ALEKSZEJEVICS
(Jaroszlávl, 1875 - Leningrád, 1936).

A pétervári zeneakadémia hallgatója volt. Első verseskötete a *Hálók* (1908). Azt követte még 1917 előtt két másik gyűjtemény: az *Őszi tavak* és az *Agyaggalambok*. Zsirmunszkij hatására, aki túlértékelte a kuzmini hedonizmus és vitalizmus szerepét, és ugyanakkor művészetének stilizációs jellegéről, a kuzmini iróniáról és szépsziszről megfélemedezett, a szimbolizmust meghaladó nemzedékhez szokás sorolni. Kuzmin a szerelmi (többnyire homoszexuális) játéknak és a játék súlytalanságának a költője. Korai művészetében sokat merített a XVIII. század esztétizmusából, a rokokó kifinomultságából és egyben mesterkéeltségéből. A maszk és a marionett Kuzminnál oly gyakori motívuma arra utal, hogy a modern művész rendeltetése nem több, mint a kényszerűen céltalan esztétikai alkotás. Írt groteszk színpadi játékokat és erotikus regényeket. Prózai műveinek hősei is általában a sors szeszélyének engedelmeskedve a kalandok, az átváltozások sokaságával próbálják kimeríteni annak az életnek a kimeríthetlenségét, amelyet mesterségesen ők teremtenek maguknak. (*Cagliostro gróf csodálatos élete*, 1919) Az utolsó verseskötet *A pisztráng széttördeli a jeget* (1929). Fordította Apuleius, Boccaccio, Shakespeare műveit. A költészet, a színház és a festészet elméleti kérdéseivel is foglalkozott.

IVANOV, VJECSESZLAV IVANOVICS
(Moszkva, 1866 - Róma, 1950).

A moszkvai egyetemen történelmet és filológiát tanul, majd 1886-1891 között Berlinben antik történelemmel foglalkozik. 1903-ban Párizsban előadásokat tart, amelyek elindítják a Dionüszosz-kultusz majdnem húsz évig tartó tanulmányozását. 1905-ben visszatér Oroszországba, ahol az új művészet elismert teoretikusává válik, 1905-7 között szentpétervári lakásán, híres „tornyában” költőket, filozófusokat, művészeket gyűjt maga köré. Szoros kapcsolatban áll a pétervári Vallási és Filozófiai Társulattal is, és munkatársa több folyóiratnak: Aranygyapjú, Mérleg, Apollón, Új út. 1903-ban *Vezérlő csillagok*, 1904-ben *Áttetszőség* című verseskötete jelenik meg. 1905-ben írja *Tantalosz* című tragédiáját, utána jelennek meg az *Erosz* (1907), a *Cor ardens* (1911) és a *Gyengéd titok* (1912) című verseskötetek. Tipikus poeta doctus. A versek monumentálisak, bennük különböző mítoszok ötvöződnek igen bonyolultan. Míg Balmont, Brjusov vagy Szologub nyugat felé fordult, Ivanov, akárcsak Blok és Belij, a nemzeti költészet hagyományát akarja folytatni. Abban reménykedik, hogy majd sikerül Dionüszoszt és Krisztust, a nietzscheánus individualizmust és a szolovjovi közösségi elméletet összebékíteni. A versek, különösen a késeiiek a kudarcról tanúskodnak, elvesztik a korábbi „bizantinizmus” külsődleges csillogását, meghittebbé, tragikusabbá válnak.

Fiatal felesége halála után, 1924-ben engedélyezik külföldre távozását, leányával és kiskorú fiával Olaszországba utazik. Itt szorosan kötődik a katolikus egyházhoz, a páduai egyetem professzora.

BLOK, ALEKSZANDR
(Szentpétervár, 1880 - Petrográd, 1921).

Andrej Beketov botanikusnak, a pétervári egyetem rektorának az unokája. Anyja és két nagynénje neveli. 1898-ban jogi tanulmányokba kezd, de Vlagyimir Szolovjov költő és filozófus fölfedezése az irodalom felé tereli. Költői életműve három szakaszra osztható. Az elsőt (1897-1904) Szolovjov hatása jellemzi, verseit ez időben a Szépséges Hölgy misztikus szimbóluma uralja. Az áhítat, a vallásos, földön túli várakozás a lírai én állapota. Már itt is különös nyugtalansággal szövi át verseit a katasztrófa előérzete. A második korszakot (*Hó-álarc*, 1907) az *Ismeretlen nő*, a *Cigánylány* megjelenése jellemzi, a lírai hős az életbeli szenvedélyek, viharok, a káosz médiumává válik. Verselése szabadabb, asszociatívabb, dinamikusabb, szókincse gazdagabb lesz. A harmadik szakaszban a bloki misztikus vízió „tárgyát” az élethez képest transzcendens történelem, illetve a mindig erről a történelemtől szóló művészet képezi. A Szépséges Hölgy és a Cigánylány helyére hol a művészetben megjelenített Ororszország, hol maga a művészet (festészet: olasz reneszánsz, zene: Carmen stb.) lép. Ebben a szakaszában teljesedik ki Blok lírája. A nyers történetekhez való fordulás eredményezte 1917-ben a *Tizenkettő* című poémát, amelyben szellemi megnyilvánulásnak próbálja mutatni a tömegek föllépését, és ez természetesen nem sikerül.

Egészen fiatal korában jövődő felesége, Ljubov Dmitrijevna Mengyelejeva (a híres vegyész lánya, később színésznő lett) házában működvelő előadásokon vett részt. Első verses drámái: *Komédiásdi*, *Király a színen* és az *Ismeretlen nő*. Nincsenek jellemek, a szereplők csupán alkotójuk különféle álarcai. A *Sors dala* (1908) határozottan önéletrajzi ihletésű. S a *Rózsa és kereszt* (1913) trubadúrja is a kiválasztott és magányos költő. Esszék: *Értelmiség és forradalom*, *A művészet villámai*, *A humanizmus válsága*.

BELIJ, ANDREJ (írói álnév).
Borisz Nyikolajevics Bugajev (valódi név);
(Moszkva, 1880 - uo., 1934).

Apja a moszkvai egyetem matematikaprofesszora volt, és Belij szintén természet-tudományokkal kezdett foglalkozni, de később elvégezte a bölcsészetet is. 1901-ben kezdett publikálni. Ars poeticáját és írói módszerét esztétikai tanulmányok hosszú sorában fejtette ki. 1907 és 1909 között Brjusov *Veszi* című folyóiratának kritikai rovatvezetője, a szimbolista irányzat második nemzedékének teoretikusa. Első művét, az *Északi szimfóniát* 1900-ban írta. Műfaja zenei hangszerelésű, sajátosan ellenpontosított lírai próza, a jó hangzást segítő díszítőelemekkel. Lírai kötetek: *Arany égszínkében* (1904), *Hamu* (1909), *Urna* (1909). Verselemzéseivel és prozódiai tanulmányainak hosszú sorával (*Szimbolizmus*, 1910) az orosz formalista irodalomtörténeti iskola útját egyengette. Új utakat tört a szépprózában. *Ezüstgalamb* című regényével (1910; Peterdi I., 1926) lerakta a XX. századi ornamentális ritmikus próza alapjait. Ezt követte az 1913-ban írt *Pétervár* (1922-ben lényegesen lerövidítette és átdolgozta) című nagyszabású regény, mely Belij legjobb műve. (Makai I., 1985) 1912-ben feleségével, Aszja Turgenyevával Svájcba utazik, ahol Rudolf Steinerrel együtt részt vesznek az antropozófia templomának megnyitásán. A háború visszahívja Oroszországba. Egyre lazább szálakkal kötődik a valósághoz, ahogyan erről az *Egy ütődött feljegyzései* (1922) is tanúskodik. 1921-23 között Berlinben él, majd végleg hazatér. Az 1922-ben keletkezett *Kotyik Letajev* (Makai I., *Keresztrefésztés*, 1969) című regényében a tudat születését írja le. A harmincas években írja visszaemlékezéseit: *A századforduló* (1930), *A századelő* (1933) és a *Két forradalom között* (1934).